

Kiparska oprema crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Bilobrk, Petra

Master's thesis / Diplomski rad (sveučilišni)

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:414977>

Rights / Prava: [Zaštićeno autorskim pravom.](#) / [In copyright.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2026-09-19**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ / ODRAZ](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST UMJETNOSTI
ISTRAŽIVAČKI MODUL RENESANSA I BAROK
Ak. god. 2024./2025.

Petra Bilobrk

Kiparska oprema crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Danko Šourek

Zagreb, 2025.

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu

Diplomski rad

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest umjetnosti

Diplomski studij

KIPARSKA OPREMA CRKVE MAJKE BOŽJE SNJEŽNE U KUTINI

Sculptural furnishings of the Church of Our Lady of the Snows in Kutina

Petra Bilobrk

SAŽETAK

U diplomskom radu istražena je, analizirana te predstavljena kiparska oprema crkve Majke Božje Snježne u Kutini. U prvom dijelu rada iznesen je povijesni kontekst grada Kutine i župe Blažene Djevice Marije u Kutini, a obrađen je i titular Gospe Snježne. Dalje u radu opisana je sama crkva te cinktor koji ju okružuje. Ukratko su opisane i zidne i štafelajne slike koje ju rese. Od kiparske opreme opisani su detaljno orgulje, bočni oltari Trepećeg Krista i sv. Petra, ispovjedaonice, zatim propovjedaonica Franje Antuna Strauba te glavni oltar crkve Josipa Weinachta.

Rad je pohranjen u: Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Rad sadrži: 67 stranica, 28 reprodukcija. Izvornik je na hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: kiparska oprema, Josip Weinacht, Franjo Antun Straub, Kutina, Moslavina, Gospa Snježna

Mentor: izv. prof. dr. sc. Danko Šourek, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ocjenjivači:

Sveučilišta u Zagrebu

Datum prijave rada: _____

Datum predaje rada: _____

Datum obrane rada: _____

Ocjena: _____

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Petra Bilobrk, diplomantica na Istraživačkom smjeru – modul Umjetnost renesanse i baroka diplomskoga studija povijesti umjetnosti na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom Kiparska oprema barokne crkve Majke Božje Snježne u Kutini rezultat mog istraživanja i u potpunosti samostalno napisan. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije izravno preuzet iz nenavedene literature ili napisan na nedozvoljen način, te da se tekst u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštivanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Zagrebu,

Vlastoručni potpis

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
1.1	Povijest grada Kutine.....	3
1.2	Nastanak i razvoj župe Blažene Djevice Marije Snježne u Kutini	7
1.3	Titular crkve	9
1.4	Pregled literature.....	13
2.	Crkva Majke Božje Snježne.....	17
2.1	Cinktor	22
2.2	Interijer	25
3.	Kiparska oprema	31
3.1	Glavni oltar	31
3.2	Josip Weinacht.....	35
3.3	Bočni oltari Trpećeg Krista i sv. Petra	37
3.4	Propovjedaonica	41
3.5	Franjo Antun Straub	46
3.6	Ispovjedaonice	48
3.7	Orgulje	51
4.	Zaključak.....	54
5.	Literatura.....	55
6.	Popis internetskih izvora:.....	59
7.	Popis slikovnih priloga	59
8.	Summary	62

1. Uvod

Sakralna umjetnička ostvarenja nemaju samo dekorativnu ulogu, ona su puno više od pukog oku ugodnog aspekta sakralnoga prostora. Unutarnje, ali i vanjsko uređenje crkava igra veliku ulogu u doživljaju promatrača i vjernika. Od najranijih dana i početka Crkve, pojavila se i umjetnost koja se usporedno razvijala. Od ikona i prvih fresaka te skulptura, preko promišljenih arhitektonskih i dekorativnih rješenja ovisno o razdoblju nastanka pa sve do modernističkih ostvarenja, umjetnost je održala svoju prisutnost i neizostavan je dio liturgije.

Crkvena umjetnost oduvijek je imala i edukativnu svrhu. Služila je kao sredstvo prenošenja nauka Crkve, ali i iznošenja opomena. Ovisno o povijesnom razdoblju, likovna ostvarenja izražavala su ekspresivnije ili manje svoje poruke. Tako su primjerice u srednjem vijeku crkve bile ispunjenje prizorima *Posljednjeg suda* na izlazu iz crkve jer su opominjale vjernika koji izlazi u svakodnevicu o onome što ga čeka i kako da se ponaša u skladu sa crkvenim naukom ako želi uživati blagodati života poslije smrti. Oslici i skulpture osim što prikazuju pojedine svece, prikazuju i konkretne biblijske i apokrifne priče i scene. Oni služe kao podsjetnik, uzor, ali i opomena te sredstvo prenošenja crkvenog nauka, podsjetnik su na mnoge mučenike i svece koji su svojim načinom života primjer svakom vjerniku.

Sva umjetnička razdoblja u svom su prepoznatljivom stilu prenosila te poruke i približavala doktrinu laicima. Umjetnost baroka nastaje kao reakcija na prevrate unutar Crkve, a posebice na reformaciju. Iz suzdržanih formi razvijaju se razvedeni oblici prepuni emocija i dinamike. Umjetnici teže prikazati sva osjećanja poput straha, boli, ali i blaženstva i zanosa. Na licima likova vidljive su emocije koje proživljavaju, a njihova tijela su u pokretu često iskazanom torzijama. Odlike stila su raskošnost i bogata dekoriranost, a koriste se i brojni elementi i tehnike za pojačavanje dojma poput *chiaroscuro* tehnike. Umjetnici vješto koriste perspektivu za stvaranje iluzije dubljeg prostora te neprekidnosti prikaza. U arhitekturi se koriste izlomljene linije zabata, zakrivljenost, ovalni tlocrti, konveksno-konkavna pročelja i slično. Postavljanjem sakrivenih prozora koji omogućuju prodiranje svjetlosti iza oltara dobiva se dojam uzvišenosti i prisutnosti božanske intervencije.

Crkva Majke Božje Snježne u Kutini jedan je od najuščuvanijih i najbogatijih primjera bogate barokne baštine kontinentalne Hrvatske, i u skulpturi i u slikarstvu. Naizgled skromna, provincijalna vanjšina crkve skriva raskoš i bogatstvo interijera. Zvonik crkve čini prepoznatljivu vizuru grada Kutine i budući da je smještena na brežuljku, jasno je vidljiva

izdaleka i dominira krajolikom. Crkva Majke Božje Snježne izrazito je važna kao svjedok povijesnih, kulturnih i umjetničkih mijena na području Moslavine.

Ovaj rad naglasak stavlja na skulpturalnu opremu crkve Blažene Djevice Marije Snježne. Osim detaljne analize oltara i skulptura, iznosi i arhitektonski opis crkve, ulogu i značaj cinktora, tj. crkava s obrambenim zidom, prikaz zidnih slika i važnosti crkve za sredinu u kojoj se nalazi.

1.1 Povijest grada Kutine

Grad Kutina smješten je u Moslavini, tj. u moslavačkom dijelu Sisačko-moslavačke županije. Taj brežuljkasti kraj skriva bogatu prošlost koja se odražava u jednako bogatoj (ne)materijalnoj baštini.

Na području Kutine i okolice zabilježena prisutnost čovjeka seže u razdoblje prapovijesti. Najstarija prisutna kultura jest Starčevačka kultura koja datira od oko 5 600. pa do 4 600. godine prije Krista.¹ Odlike te kulture su nastanjivanje u zemunicama te izrada keramičkog posuđa, o čemu svjedoče i arheološki nalazi.² Otada postoji kontinuitet ljudske prisutnosti i nastanjivanja u manjoj ili većoj mjeri te ovisno o razdoblju.

U antičko doba, a posebice osnutkom Siscije³, moslavački kraj se snažnije razvija. Tome je pripomogla gradnja prometnica koje su preko Siscije spajale različite krajeve Rimskog Carstva poput Murse (Osijek), Andautonije (Šćitarjevo), Emone (Ljubljana) i dr.⁴ Jedno od važnih antičkih nalazišta s područja Kutine svakako je Kutinska Lipa koje je otkriveno još krajem XIX. stoljeća. Na njemu se kasnije pronađeni temelji neodređenog objekta, novac, brončani ukras, opeka i drugo, a pretpostavlja se da su temelji zapravo ostaci rimskog naselja *Variannis*.⁵ Iz antičkog doba na području Moslavine prisutna su još i arheološka nalazišta Okešinec u Sipćinama nedaleko Križa, zatim nalazišta Veliki Sip, Mali Sip i Krčevina na području općine Hercegovac u blizini Garešnice te nalazište Ciglenice u Osekovu gdje su pronađeni očuvani temelji većeg objekta, vrlo vjerojatno stambenog tj. rimske vile. Osim navedenih, na području sela Repušnica nalazi se još nekoliko manjih i nedefiniranih nalazišta.⁶

Za moslavačko područje važni su i ostaci nekoliko gradova i utvrda koje mahom datiraju u razdoblje razvijenog srednjeg vijeka. Jedno od najpoznatijih takvih lokaliteta je Jelen-grad, zatim Garić grad, Moslavina grad, Košuta grad i drugi.⁷

¹ Usp. Ana Bobovec, »Tragom arheoloških nalazišta Moslavine«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 63.

² Usp. Isto, str. 66.

³ Nakon razaranja i pada Segestice, keltskog opiduma, razvija se rimski vojni logor Siscia, a uz njega se kasnije razvija trgovište te Siscia postaje važno središte. Usp. »Sisak«, u: *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/sisak> (pregledano 14. 7. 2025.)

⁴ Ana Bobovec, »Tragom arheoloških nalazišta Moslavine«, 2002., str. 73.

⁵ Usp. Isto, str. 73-74.

⁶ Usp. Isto, str. 75-76.

⁷ Usp. Isto, str. 76-77.

Utvrdi Aušovo, odnosno njezini ostaci, pronađeni su u samom centru suvremene Kutine i u neposrednoj blizini današnjeg Trga dr. Franje Tuđmana, a južno od zgrade Galerije Muzeja Moslavine. S obzirom na to da su temelji bili načinjeni od opeke i kamena, a zdanja nad njima podignuta od hrastovine, od njih nije ostalo mnogo. No, ono što se može utvrditi jest da je utvrda bila izgrađena u obliku kvadrata sa bedemima, oko i između kojih je tekla voda iz obližnjeg potoka Kutinica.⁸ Od utvrda i naselja važno je spomenuti i Plovdin grad koji je zbog svoje strateške pozicije uz Lonjsko polje imao važnu ulogu u borbi s Osmanlijama. Plovdin grad je osim fortifikacijske imao i stambenu ulogu, a naselje je bilo smješteno između dva bedema koja su opasala središnju utvrdu te s kojom je bilo povezano mostom.⁹ Na ovom području nalazimo i lokalitete Turski stol, zatim Turski grad u Međuriću, Kutinec grad, Turčak na Gojlu, lokalitet Zidine između općina Ciglenica i Miklešuka, Tocilj grad te njemu blizak lokalitet Bedem, Klisu na području Mišinke, a zasigurno najočuvaniji od svih jest lokalitet Bela Crkve. Pod tim nazivom zapravo poznajemo nekadašnji pavlinski samostan Blažene Djevice Marije pod Garić gradom za koji se drži da je osnovan krajem XIII. stoljeća.¹⁰ U okviru samostana pronađeni su i arheološki istraženi temelji crkve Navještenja Marijina.¹¹

Kutina se kao naselje spominje još 1256. godine u povelji kralja Bele IV. kao jedno od naselja na području Moslavine.¹² Različiti su nazivi kroz povijest poput *Kotena*, *Katynna*, *Kothennya*, *Kotenja* i slični drugi toponimi pod kojima se nalazi u povijesnim vrelima. Godine 1334. u Statutima Zagrebačkog Kaptola Kutina se navodi kao jedna od župa Čazmanskog arhiđakona.¹³ Otprilike u isto vrijeme mjesto se počinje sve više razvijati i dobivati veće obrise. Značajni vlasnici kutinskoga i okolnih posjeda bile su obitelji Roh de Desce sredinom XIII. stoljeća, zatim obitelj Makarijevića, a krajem XIV. stoljeća bila je važna slavonska plemićka obitelj Čupori Moslavački koji su svoje sjedište imali na Jelengradu, a u vlasništvu su imali nekoliko utvrda na širem području. Postoje i zapisi koji govore o veličini Kutine u vidu broja naselja na koja se dijelila, poput onog iz 1363. gdje stoji kako se sastoji od Gornje i Donje Kutine, Kutinice te Velike Kutine. U istom zapisu stoji i kako se na području Kutine nalaze i

⁸ Usp. Ana Bobovec, »Tragom arheoloških nalazišta Moslavine«, 2002., str. 77-78.

⁹ Usp. Isto, str. 78.

¹⁰ Usp. Isto, 79-81.

¹¹ Pavlinski samostan Blažene Djevice Marije na Moslavačkoj gori; <https://www.hrz.hr/index.php/djelatnosti/konzerviranje-restauriranje/kopnena-arheologija/1054-pavlinski-samostan-blaene-djevice-marije-kod-mikleuke> (pregledano 15. 7. 2025.)

¹² Usp. Marko Bedić, »Kutina – najveće mjesto srednjovjekovne župe Garešnica«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 86.

¹³ Usp. Andrija Lukinović, »Kutina – župa i župna crkva«, u: *Kutina: sakralni kulturno-povijesni vodič*, ur. Andrija Lukinović, Zagreb: Glas Koncila, Rkt župa Kutina, 2012., str. 1.

dvije župe: župa Svih svetih te župa Sv. Katarine.¹⁴ U srednjem vijeku općenito pa tako i za Kutinu, od velikog su značaja bile upravo crkve i samostani čiji su redovnici bili važni za lokalno stanovništvo i njihovu naobrazbu te širenje vjere i zajedništva. Zanimljiv je podatak i o posjetu hrvatsko-ugarskoga kralja Sigismunda (Žigmunda) koji je u Kutinu došao 23. kolovoza 1398. godine, a taj posjet svjedoči i o vladarevoj prisnoj vezi s obitelji Čupora Moslavačkih. Upravo su sinovi Pavla Čupora, jedne od istaknutih osoba iz te loze, bili pratnja samom Sigismundu na njegovoj krunidbi za cara Svetoga Rimskoga Carstva, u Rimu 1433. godine.¹⁵ Nakon Čupora Moslavačkih, u posjed moslavačkih utvrda i naselja dolazi obitelj Bakoč, zvana Erdődy, možda i povijesno najpoznatija obitelj ovih prostora, obitelj grofova koja se na tom području zadržala sve do 19. stoljeća.¹⁶

Osmanski prodori i nemiri obilježili su početak XV. stoljeća. Mnogobrojni napadi i pljačkanja rastjerali su stanovništvo i opustošili samostane. Osmanlije su zaposjeli utvrde i započeli provoditi svoju vladavinu, na što je 1562. reagirao ban Nikola Zrinski došavši do Moslavine te zapalivši istoimeni kastrum Moslavina rastjerao Osmanlije. Godine 1591. dolazi do ponovnog sukoba na području Moslavine kada je ban Toma Erdődy napao ponovno učvršćene Osmanlije. Rezultat njegove akcije nije bio dugog trajanja jer su osmanske osvajačke ambicije neprestano napredovale i stalno se vraćale.¹⁷ Konačno protjerivanje osmanskih snaga iz Moslavine i toga dijela Slavonije dogodilo se 1691. godine kada je vojvoda Charles du Croy potpuno oslobođenje proveo u djelo. Nedugo nakon toga, grof Caraffa di Stigiliano 1698. godine Kutinu opisuje kao seoce. Nakon oslobođenja, Kutina (i okolni kraj) bio je pod upravom vojske, no pojavilo se nekoliko pretendencata koji su smatrali da Moslavina pripada njima. Jedna od njih bila je udovica Nikole Erdődyja, grofica Marija Franciska koja je zatražila vraćanje posjeda u vlasništvo obitelji Erdődy.¹⁸ To se naposljetku i ostvarilo 1738. godine kada je car i kralj Karlo VI. službeno vratio moslavačke posjede u vlasništvo obitelji.¹⁹ Sredinom XVIII. stoljeća, vlastelinstvom u Kutini upravlja Karlo Stjepan Erdődy, a on se ujedno smatra i donatorom crkve Majke Božje Snježne te financira unutarnje uređenje crkve i dovršetak gradnje. Vrijeme je to i vladavine kraljice Marije Terezije (1740. – 1780.) te se prema njezinim

¹⁴ Usp. Marko Bedić, »Kutina – najveće mjesto srednjovjekovne župe Garešnica«, 2002., str. 87.

¹⁵ Usp. Isto, str. 88-89.

¹⁶ Usp. Milan Kruhek, »Srednjovjekovni utvrđeni gradovi i posjedi u Moslavini«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 99.

¹⁷ Usp. Isto, str. 100.

¹⁸ Usp. Ive Mažuran, »Kutina i okolica u XVIII. stoljeću«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 127-129.

¹⁹ Usp. Isto, str. 144.

napucima sve više važnosti počelo pridavati obrazovanju stanovništva, a isto se događa i na području Kutine te se tu otvara i osnovna škola.²⁰

Kasno XVIII. i rano XIX. stoljeće još su obilježeni feudalnim načinom života i upravljanja, a feudalizam je ukinut 1848. godine. Još 1837. godine kralj Ferdinand V. Kutini dodjeljuje status *slobodnog kraljevskog trgovišta*, što je doprinijelo razvoju i općem boljitku mjesta.²¹ U jeku preporoda i modernizacije, evidentne su promjene u svim aspektima života, a posebice se to osnažilo 1848. godine kada su izjednačena prava vlastelina i podanika.²²

Krajem XIX. stoljeća transformira se način života, ukidanjem feudalizam postupno se razvijaju kapitalistički odnosi, pojavljuje se željeznica i gospodarski razvoj proporcionalno raste.²³ Cijelo XX. stoljeće, kao i u ostatku svijeta, obilježeno je izrazitim političkim previranjima i nesigurnostima te dvama Svjetskim ratovima. Nakon 1945. godine, odnosno završetkom Drugog svjetskog rata dolazi do obnove društva i industrijalizacije. Zasigurno najpoznatiji simbol Kutine upravo je Petrokemija, tvornica petrokemijske industrije otvorena 1968. godine,²⁴ kojoj svoj kruh duguju mnogi Kutinčani. Krajem XX. stoljeća razvija se infrastruktura, te društveni i socijalni život.

²⁰ Usp. Isto, str. 145.

²¹ Usp. Agneza Szabo, »Kutina u doba hrvatskog narodnog preporoda i prvih desetljeća modernizacije«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 216.

²² Usp. Isto, str. 223.

²³ Usp. Isto, str. 252-253.

²⁴ Usp. Dragutin Pasarić, »Od „preokreta“ do demokracije (1945. – 1990.)«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 334-335.

1.2 Nastanak i razvoj župe Blažene Djevice Marije Snježne u Kutini

Ne postoje egzaktni zapisi kada je župa u Kutini osnovana, no drži se kako na tom prostoru postoji duga povijest crkvene prisutnosti. Kao što je ranije navedeno, prvi spomen župe na kutinskom prostoru datira u prvu polovicu XIV. stoljeća, no Andrija Lukinović navodi kako je župa zasigurno starija od toga.²⁵ Upravo na spomenutom popisu spominju se župna crkva Svih Svetih i kapela sv. Katarine u Kutini. Gotovo stoljeće kasnije, odnosno 1429. godine, kao župna crkva spominje crkva sv. Katarine sa župnikom Nikolom Grgurovom. Nije poznato koja je od te dvije crkve stajala na mjestu današnje.²⁶ Za vrijeme osmanlijske vladavine ne postoje zapisi o župi, a stanovništvo je rastjerano ili preobraćeno na islam. Prvi spomen Kutine nakon protjerivanja Osmanlija datira u 1699. godinu gdje se ona spominje kao filijala obnovljene župe u Osekovu.²⁷ Početkom XVIII. stoljeća, još su postojali ostaci stare srednjovjekovne crkve, za koju se pretpostavlja da je riječ o ruševini crkve Svih Svetih, a već krajem XVII. Stoljeća pored tih ostataka sagrađena je manja drvena kapela bez osnovnih gabarita bogomolje, odnosno nije imala čak ni vrata.²⁸ Prvi spomen titulara Blaženoj Djevici Mariji Snježnoj zabilježen je 1701. godine. Drži se da je u međuvremenu i neposredno nakon obnovljena i dobila opremu poput propovjedaonice i ostalog crkvenog inventara.²⁹

Gradnja nove, današnje crkve, započela je u prvoj polovici XVIII. stoljeća, odnosno između 1725. i 1729. godine na mjestu spomenute drvene kapele.³⁰ Izgradnja i potpuni dovršetak trajali su dugo te su se protezali i kroz nekoliko desetljeća. Pretpostavlja se da je glavni razlog prolongiranoj izgradnji crkve bio manjak financijske pomoći. No, stvari se mijenjaju četrdesetih godina XVIII. stoljeća kada obitelj Erdődy postaje donator župe te uz župnika Ivana Šipušića doprinosi bržoj izgradnji. Tih godina crkva biva opremljena i inventarom te je postavljen glavni oltar koji i danas stoji u crkvi. Godine 1748. dovršeni su bačvasti svod te kor, a 1753. godine završen je i zvonik za vrijeme župnika Ivana Protulipca. Navedena godina uzima se i kao vremenski biljeg završetka gradnje crkve.³¹

²⁵ Usp. Andrija Lukinović, »Kutina – župa i župna crkva«, str. 1.

²⁶ Usp. Isto.

²⁷ Usp. Isto, str. 2.

²⁸ Usp. Vanda Karač, »Pregled urbanog razvoja i arhitektonske baštine Kutine«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 401, 402.

²⁹ Usp. Isto, str. 402.

³⁰ Usp. Isto.

³¹ Usp. Andrija Lukinović, »Kutina – župa i župna crkva«, str. 8.

Župnik Antun Pozojević 1767. godine gradi cinktor oko crkve sa četiri ugaone kule. Gotovo stoljeće kasnije, 1857. godine župnik Dragutin Pavčec ruši dvije sjeverne kule smatrajući ih derutnima i neupotrebljivima.³²

Kutinska župa pripadala je nekadašnjoj Zagrebačkoj biskupiji koja je svojim razmjerima uvelike nadmašivala današnju nadbiskupiju. Na tom je području, pak, već u 3. st, osnovana Sisačka biskupija, a u XI. stoljeću na tom prostoru ugarski kralj Ladislav I. (1077. – 1095.), osniva Zagrebačku biskupiju (1093/4.).³³ Do XV. stoljeća, kutinska župa pripadala je župi Gračenica kada prelazi u sastav Križevačke županije.³⁴ Papa Benedikt XVI. (2005. – 2013.) inicirao je i ponovnu uspostavu Sisačke biskupije 2009. godine kada i župa Kutina službeno pripada istoj.³⁵

³² Usp. Isto, str. 8-10.

³³ Usp. Marko Bedić, »Kutina – najveće mjesto srednjovjekovne župe Garešnica«, 2002.

³⁴ Usp. Isto, str. 91.

³⁵ »Sisačka biskupija«, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. <https://enciklopedija.hr/clanak/sisacka-biskupija> (pregledano 15. 7. 2025.)

1.3 Titular crkve

Osnutkom Crkve i razvojem kristološkog kulta, paralelno se razvijao i onaj marijanski odnosno posvećenost i čašćenje Marije, Majke Božje.³⁶ U srednjem vijeku marijanski kult se širi i prisutan je gotovo na svim područjima: umjetnosti, liturgiji (molitve, razvoj krunice), književnosti, sve češća su hodočašća u čast Majci Božjoj, u teološkom nauku, sve češće se spominje u propovijedima kao uzor Crkvi, časte se s njome povezane relikvije.³⁷ Marijanska pobožnost važan je segment Katoličke crkve i postoje brojni blagdani posvećeni upravo Mariji, kao i mnoštvo crkvi diljem svijeta koje nose jedan od marijanskih titulara. Od velikih blagdana posvećenih Mariji izdvajaju se Rođenje Blažene Djevice Marije, Uznesenje Blažene Djevice Marije na Nebo, Prikazanje Marijino (Gospa od Zdravlja), Gospa Snježna, Pohod Blažene Djevice Marije i drugi. Blagdan Gospe Snježne slavi se i kao Obljetnica posvete crkve sv. Marije Velike (Santa Maria Maggiore) u Rimu.³⁸ Predaja kaže kako je u IV. stoljeću, točnije 352. godine, petog dana mjeseca kolovoza na brdu Eskvilinu, jednom od sedam brežuljaka na kojima počiva Rim, pao snijeg. Gospa se dva dana prije ukazala papi Liberiju i patriciju Ivanu te im obznanila da na mjestu na kojem padne snijeg, izgrade crkvu njoj u čast. Prema predaji, sam papa je ocrtao temelje točno u onim razmjerima gdje je pao snijeg. Ta crkva je Santa Maria Maggiore, jedna od najvažnijih i najvećih rimskih bazilika.³⁹ U XVI. stoljeću u liturgiji se afirmira blagdan Gospe Snježne, a čašćenje je širom Crkve proširio papa Pio V. (1566. – 1572.), a koji je stolovao od 1566. do 1572.⁴⁰ Iako predaja o ukazivanju Gospe i padu snijega u kolovozu nije dokazana niti potkrijepljena činjenicama, njezino štovanje se ukorijenilo i nastavilo širiti, a posebice je dobilo na značaju između XV. i XVIII. stoljeća jer je tada najviše crkvi dobilo titulare posvećene Gospi Snježnoj.⁴¹

³⁶ Usp. Gabriele M. Roschini, »Maria, santissima. VI. Il culto nel occidente«, u: *Bibliotheca Sanctorum. Enciclopedia dei santi*, 8, Roma: Città nuova, 1967., str. 889-932.

³⁷ Usp. Isto, str. 905.

³⁸ Usp. Frank Leslie Cross, Elizabeth A. Livingstone (ur.), *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, London, New York: Oxford University Press, 1974., str. 883.

³⁹ Usp. Manetta Lamberty, *The Woman in Orbit: Mary's Feasts Every Day Everywhere*, Chicago: Lamberty Co., 1966. str. 187-188.

⁴⁰ Usp. Gabriele M. Roschini, »Maria, santissima«, 1967., str. 916.

⁴¹ *Sentieri Celesti – Maria più candida della neve*; <https://www.associazionel ponte.com/sentieri-celesti-tra-fede-e-arte/sentieri-celesti-maria-piu-candida-della-neve/> (pregledano 14. 7. 2025.)

Slika 1. Masolino da Panicale, *Ocrtavanje temelja bazilike Svete Marije Velike*, 1423./29., tempera i pozlata na dasci, Napulj, Museo nazionale di Capodimonte

Na hrvatskim prostorima čašćenje Gospe Snježne seže već u XIV. stoljeće izgradnjom i posvećenjem crkve Gospe od Sniga u mjestu Seget Donji pored Trogira.⁴² Danas postoji pedesetak crkava i kapelica posvećenih Gospi Snježnoj, a nose nazive i poput Gospa od Snijega, Gospa od Sniga, Ledena Gospa, Majka Božja Snježna, Blažena Djevica Marija Snježna, a poznata je i pod latinskim nazivom Madonna Nives. Naziv *Gospa od Sniga* zastupljen je na dalmatinskom području, dok crkve preostalog dijela zemlje uglavnom nose nazive *Majka Božja Snježna* ili pak *Sveta Marija od Snijega*.⁴³

⁴² Usp. Marko Dragić, »Štovanje Gospe Snježne u hrvatskoj kulturnoj baštini«, u: *Od Pavlimira do riči šokačke. Zbornik Ljiljane Kolenić*, ur. Silvija Curak, Vera Blažević Krezić, Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2021. str. 544.

⁴³ Usp. Isto, str. 544-558.

Ikonografski prikazi predaje o padu snijega u Rimu usred kolovoza uglavnom prikazuju patricija Ivana i papu Liberija, okupljeni mnoštvom naroda, dok označavaju mjesto na kojem je napadao snijeg. Poviše njih, nalazi se Bogorodica s Kristom koji sve promatraju s oblaka (Slika 1). Drugi najčešći prikaz jest prikaz Bogorodice okružene anđelima koji nose snijeg.

I kutinska crkva Majke Božje Snježne posjeduje štafelajnu sliku navedene ikonografske teme neznalog autora (Slika 2). Natpis u donjem lijevom kutu slike otkriva nam da je istu 1701. godine darovao Šimun Stuparić, župnik crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Ivaniću te vicearhiđakon Čazmanskoga arhiđakonata,⁴⁴ a glasi: „A. R. D. Simon Sztuparich Paroch[us] Ecclesiae B. / V. Mariae in coelos Assumptae Ivanitshy Archidiaconatus / Cshasmensis, Vice Archidiaconus praesentem iconem / Dei Genitrici de Niue in Kutenia erectae in / praedicto Archidiaconatu territory Monstis Claudy / [Anno] 1701 die 17 [...]“. Slika pripada prvom opisanom načinu prikaza, odnosno u gornjem dijelu slike prikazana je Bogorodica koja u naručju drži dijete Isusa. Oboje nose krune na glavi, a Isus desnom rukom blagoslivlja okupljeno mnoštvo. Odvojeni su stiliziranim oblacima koji ih nose, a između kojih izviruju glave *putta*. U donjoj zoni slike u sredini su prikazani papa Liberije i patricij Ivan, a uz njih prikazano je još sedam likova. U prvom planu slike, u donjem desnom kutu naziru se grude snijega. Pozadinu sliku čine prikazi arhitekture.

Osim na poviše opisanoj štafelanoj slici, prikaz predaje o Gospi Snježnoj nalazi se i na zidnoj slici na samom svodu svetišta.

⁴⁴ Usp. Mirjana Repanić-Braun, »Stilska obilježja i tematika štafelajnih slika u crkvi majke Božje Snježne u Kutini«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 457.

Slika 2. Neznani slikar, *Legenda o Gospi Snježnoj*, 1701., ulje na platnu, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

1.4 Pregled literature

Prvi koji u stručnu literaturu uvodi crkvu Majke Božje Snježne u Kutini jest Ivan Kukuljević Sakcinski u djelu *Nadpisi sredovječni i novovjeki u Hrvatskoj i Slavoniji*, 1891. godine. U župnoj crkvi u „Kutinji“ zapisuje natpis sa ploče s grbovima grofovskih obitelji Erdődy i Kohar koji bilježi uređenje crkve, kao i stariji viteški nadgrobnik Stjepana Codharya de Decse (Roh de Deche; † 1462.) iskopan na području opatije sv. Jelene od Podborja (današnji Gornji Daruvar), izložen pred manjim crkvenim vratima.⁴⁵

Gjuro Szabo piše o Kutini kao o „prastarom“ mjestu koje nije uspjelo sačuvati srednjovjekovni grad, ali da se kao župa spominje već 1334. i 1364. godine pod nazivom Svih Svetih, a godine 1448. pod nazivom sv. Katarine.⁴⁶ Ne spominje doduše današnju župu Majke Božje Snježne koja je sagrađena na prethodnim dvjema što nam kasniji izvori otkrivaju.

U djelu *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj* iz 1982. godine, Anđela Horvat navodi kako u XVIII. stoljeću Hrvatsku zahvaća veliki val obnove,⁴⁷ te dolazi do mnogih obnova već postojećih zdanja i izgradnje novih. Horvat navodi kutinsku crkvu kao jedan od dobro očuvanih primjera gdje je moguće „doživjeti cjelovitost baroknog ostvarenja iz 18. stoljeća“,⁴⁸ a upravo za barokna ostvarenja govori kako imaju težnju ka postizanju jedinstvenog, cjelovitog dojma. To je zato što je arhitektura zajedno sa svim oslicima, crkvenim namještajem i liturgijskim predmeta prožeta i vođena istim duhom.⁴⁹ Anđela Horvat navodi da je crkva građena od 1729. do 1748. godine, za vrijeme župnika Ivana Šipušića, a sve zaslugom grofa Karla Erdődyja.⁵⁰ Spominje i objašnjava i kult Marije Snježne što i objašnjava posvećenost unutrašnjih oslika pretežito marijanskoj ikonografiji. Horvat za oslike navodi kako su slikani u stilu kasnog iluzionizma, ali „sa razmjerno malo arhitektonskih elemenata u odnosu na Lerchingerovo ili pogotovo Rangerovo slikarstvo, no s razgibanima pokretima i jarkim bojama, gdje crveni, plavi, zeleni akcenti oživljavaju osnovni tonaliteta žutih okera i smeđi ugođaj.“⁵¹ Spominju se i kulise

⁴⁵ Ivan Kukuljević Sakcinski, *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb: Knjižara Jugoslavenske akademije, 1891., str. 113-114. O potonjem spomeniku usp. također: Maja Žvorc, *Preci, potomci prestiž. Naručiteljske elite i nadgrobni spomenici na području Zagrebačke biskupije od XV. do XVIII. stoljeća*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2023., str. 52, 133, 286. Ploča je danas pohranjena u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu.

⁴⁶ Gjuro Szabo, *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb: Matica Hrvatska, 1920., str. 107.

⁴⁷ Usp. Anđela Horvat, »Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj«, u: Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Kruno Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, Odjel za povijest umjetnosti Centra za povijesne znanosti, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1982., str. 5.

⁴⁸ Usp. Isto.

⁴⁹ Usp. Isto, str. 7.

⁵⁰ Usp. Isto, str. 44, 45.

⁵¹ Usp. Isto., str. 150.

koje su se koristile kao scene za Božji Grob u vrijeme Velikog tjedna i pridonosile uskrsnom ambijentu za koje Anđela Horvat navodi da su nestale. Osim kulisa, važan dio crkvene opreme jesu i ispovjedaonice koje se i dalje nalaze u crkvi. Ispovjedaonice crkve u Kutini nastale su 1767. godine, a bogato su urešene kipovima Dobrog pastira i sv. Ivana Nepomuka, koji je i zaštitnik ispovjedne tajne. Osim navedenih kipova, na ispovjedaonicama možemo uočiti i oslike sv. Petra i sv. Marije Magdalene, oba sveca koja su se pokajala za svoje grijeha i postali jedni od najvećih uzora kršćanske vjere. U svetištu se nalazi monumentalni drveni oltar, unesen u crkvu oko 1740. godine. Od crkvene opreme, crkva posjeduje i impozantnu propovjedaonicu i veličanstvene orgulje, nastale otprilike u osmom desetljeću XVIII. stoljeća.⁵²

Godine 1985. ponovno Anđela Horvat kutinsku crkvu uvrštava među bogat program baroka na području Hrvatske, ovoga puta u knjizi posvećenoj baroku unutar edicije *Umjetnost na tlu Jugoslavije*. Ne donosi nove teze već crkvu potvrđuje kao primjer bogato iluzionistički oslikanog interijera s bogatom unutrašnjom opremom (crkvenima namještajem) od pozlaćenog drva.⁵³

Marija Mirković u prilogu *Barokna sakralna ikonografija* iz 1994. godine, kutinsku crkvu opisuje kao „jedan od najcjelovitijih mariološko-kristoloških ciklusa u baroknim crkvama Zagrebačke biskupije“,⁵⁴ budući da se te dvije teme isprepliću u njezinim zidnim oslicima. U svetištu prepoznaje ambleme lauretanskih litanija dok su u brodu prikazani dijelovi scena Kristove muke. Na svodu pak ističe ikonografske teme Marijina uznesenja i krunidbe na Nebu sa zborom svetaca. Nastanak oslika smješta u period između 1680. i 1780. godine, uspoređujući ga sa crkvama u Lepoglavi, Remetama, Trškom Vrh i dr.

Krešimir Oremović bavi se marijanskom ikonografijom u kontekstu kutinske crkve koju ističe kao jednom od najkompleksnijih primjera u našoj povijesti umjetnosti. Navodi kako je crkva izgrađena u razdoblju od 1767. do 1769., što je puno kasniji period od onog kojeg navodi Anđela Horvat.⁵⁵ Detaljno opisuje oslike i natpise na njima, navodi kako su oni pripisani Josephu Görneru koji je ispisao 1779. godinu kao godinu oslikavanja. Uočava razliku između

⁵² Usp. Anđela Horvat, »Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj«, 1982., str. 254.

⁵³ Usp. Anđela Horvat, »Barok u Hrvatskoj«, u: Marjana Lipoglavšek, Sergej Vrišer, Nace Šumi, Anđela Horvat, Dejan Medaković, *Barok (Umjetnost na tlu Jugoslavije)*, Beograd, Zagreb, Mostar: Jugoslavija, Spektar, Prva književna komuna, 1985.

⁵⁴ Usp. Marija Mirković, *Barokna sakralna ikonografija na području Zagrebačke biskupije*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 18, 1994., str. 146.

⁵⁵ Usp. Krešimir Oremović, »Ikonografski program zidnih slika u kutinskoj župnoj crkvi Sv. Marije Snježne«, u: *Zbornik Moslavine IV*, gl. ur. Slavica Moslavac, Kutina: Muzej Moslavine, 1998., str. 66.

oslika na bočnim zidovima i onih na začelnom zidu kod kojih je jedva primjetan potpis autora za koji predlaže nekoliko mogućnosti.⁵⁶

Doris Baričević također se bavila crkvom Majke Božje Snježne u Kutini. Godine 2002. u prilogu posvećenom baroknom kiparstvu sjeverne Hrvatske, unutar djela *Hrvatska i Europa* kratko se dotiče crkve i spominje ju samo u kontekstu Josipa Weinachta za kojeg navodi kako je radio glavni oltar crkve.⁵⁷ Šest godina kasnije (2008.), Baričević izdaje monografiju *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske* u kojoj se detaljnije bavi kutinskom crkvom odnosno njezinom skulpturalnom plastikom. Ponovno govoreći o Weinachtu i glavnom oltaru crkve navodeći da su na njegovom radu vidljivi utjecaji alpskog baroka gdje je vrlo vjerojatno i bio dijelom na školovanju te da je imao prilike gledati djela skulptora iz Graza. Detaljno opisuje i propovjedaonicu nastalu 1761. godine koja je djelo kipara Franje Antuna Strauba. Likove svetaca na propovjedaonici opisuje kao tip Straubovih svetaca sa manje naglašenim volumenom tijela koji se skriva ispod nabora odjeće te mirnijim, staloženijim i nasmiješenim licima.⁵⁸ Skulpture se ne nameću veličinom već zgusnutim ritmičnim rasporedom na propovjedaonici čime je autor postigao dinamiku i kontrast naspram stabilne propovjedaonice i skulptura koje zadiru i šire se u prostor.

Prilozi Marije Mirković i Mirjane Repanić-Braun važni su dio *Povijesno-kulturnog pregleda* iz 2002. godine. Mirković opisuje zidne i svodne slike, a Repanić-Braun se bavi stilskim obilježjima i tematikom štafelajnih slika u samoj crkvi.

Iste godine (2002.), Marija Mirković piše tekst *Likovna propovijed u baroku na primjeru dvaju crkava Marije Snježne*, prilog djelu *Marija u propovijedima hrvatskih katoličkih obnovitelja*. Uz neke opće informacije o crkvi, iznosi i tezu da su uz Josepha Görnera radila najmanje još dva slikara.⁵⁹ Na tragu Oremovićevih pretpostavki o potpisu jednog od autora, Mirković navodi kako se razabire prezime slovenskog slikara Wetenhillera za kojeg smatra da bi mogao biti majstor koji je započeo oslik crkve.

⁵⁶ Usp. Krešimir Oremović, »Ikonografski program zidnih slika«, str. 65, 66.

⁵⁷ Usp. Doris Baričević, »Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske«, u: *Hrvatska i Europa: kultura, znanost i umjetnost. Svezak III. Barok i prosvjetiteljstvo (XVII. i XVIII. stoljeće)*, ur. Ivan Golub, Zagreb: Školska knjiga, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2003., str. 624.

⁵⁸ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Školska knjiga, Institut za povijest umjetnosti, 2008., str. 274.

⁵⁹ Usp. Marija Mirković, »Likovna propovijed u baroku na primjeru dviju crkava Marije Snježne«, u: *Marija u propovijedima hrvatskih katoličkih obnovitelja*, ur. Vlado Košić, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2004., str. 225-244.

Andrija Lukinović 2006. godine uređuje izdanje *Kutina: sakralni kulturno-povijesni vodič* u kojem uz svoje, donosi i tekstove Doris Baričević i Mirjane Repanić-Braun. Ta kratka knjižica na jednom mjestu okuplja najvažnije činjenice i bogatu povijest crkve Majke Božje Snježne.

Crkva se spominje kao jedna od najreprezentativnijih novogradnji ranog XVIII. stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u djelu *Barokna arhitektura* iz 2015. godine autorice Katarine Horvat-Levaj. Navodi da je podignuta nakon oslobođenja od Turaka, te ju vremenski smješta prije 1729. do 1748. godine. Za crkvu govori kako je rezultat „jednostavne arhitektonske zamisli“,⁶⁰ ali monumentalnih dimenzija. Cinktor s kulama datira između 1767. i 1771. godine, a bogate zidne oslike smješta u period od 1765. do 1767. godine. Navodi kako ranim XVIII. stoljećem i dalje dominiraju jednobrodne nadsvođene dvoranske crkve sa poligonalnim ili četverokutnim svetištem,⁶¹ kakva je upravo i kutinska crkva.

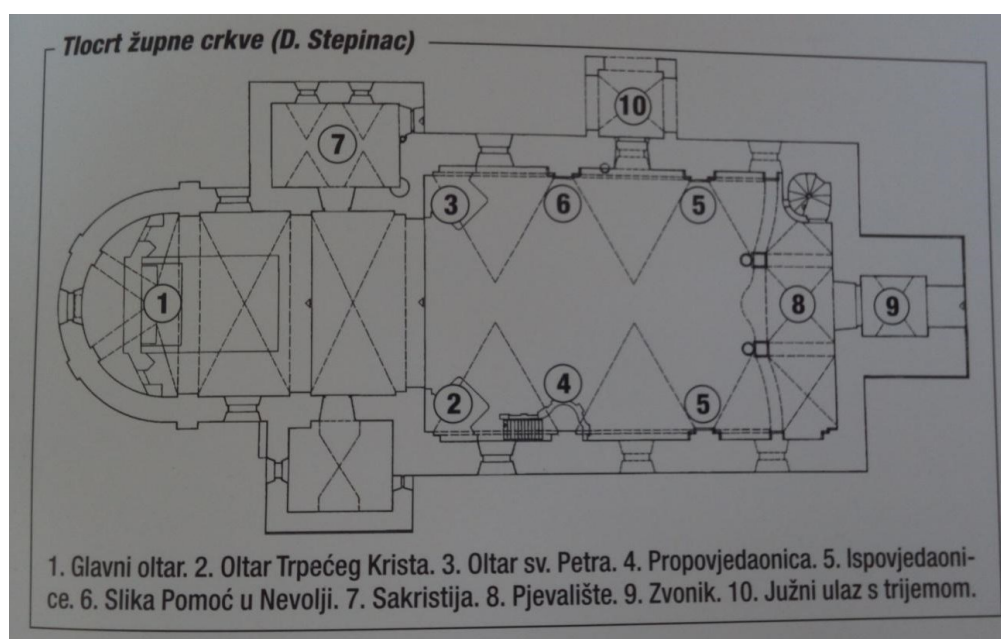
Lucija Mitar (2018.) u diplomskom radu *Zidno i svodno slikarstvo u župnoj crkvi sv. Marije Snježne u Kutini* koncentrira se na zidne oslike unutar crkve pomno opisujući i bilježeći svaki od njih i sve natpise koje sadržavaju.

⁶⁰ Usp. Katarina Horvat-Levaj, *Barokna arhitektura*, Zagreb: Naklada Ljevak, 2015., str. 214.

⁶¹ Usp. Isto, str. 213.

2. Crkva Majke Božje Snježne

Crkva Majke Božje Snježne u Kutini samostojeća je građevina okružena cinktorom. Riječ je o jednostavnoj jednobrodnoj građevini longitudinalnog tlocrta te dvoranskog tipa. Sastoji se od dva glavna volumena, odnosno od velikog broda i nešto manjeg i suženog prostora svetišta koje završava polukružnom apsidom orijentiranom prema istoku.

Slika 3. Tlocrt crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Imovnik crkve iz 1948. godine opisuje crkvu kao jednostavnu građevinu dugačku 35 metara, a autor širinu procjenjuje između 8 i 12 metara. Za visinu navodi mjeru između 11 i 13 metara.⁶² Danas možemo zaključiti kako je autor Imovnika u procjeni bio podosta točan, odnosno svetište jest visoko 11 metara, dok je prostor broda visine 14 metara. Širina svetišta uistinu jest 8 metara, dok je brod širok 14 metara.⁶³

Eksterijer crkve vrlo je jednostavno oblikovan ravnim bijelo oličenim zidovima, a na vanjske zidove apside naslanjaju se četiri vrlo plitka pilastra. Sa svake strane svetišta postavljena su i dva manja volumena bočnih prostorija. Prostorija na sjevernoj strani, odnosno

⁶² Usp. *Imovnik župe Blažene Djevice Marije u Kutini*, 1948., str. 1.

⁶³ Usp. Andrija Lukinović, »Kutina – župa i župna crkva«, str. 1.

lijevoj strani svetišta služi kao spremište, dok je na južnoj strani smještena sakristija. Na zapadnom pročelju crkve postavljen je četverokutni zvonik visine 40 metara u središnjoj vertikalnoj osi pročelja, a koji je integrirani dio crkve. Upravo u podnožju zvonika smješten je i glavni portal crkve. Budući da je zvonik povezan s ostatkom crkve, u njega se ulazi preko pjevališta. U osi glavnog portala, na zvoniku je postavljeno pet prozora, jedan postupno veći od drugog, gledajući odozdo prema gore. Sa sjeverne i južne strane zvonika u gornjem dijelu nalaze se po tri prozora. Prozori pri vrhu zvonika najvećih su dimenzija dok su preostali prozor manji. Na istočnoj strani zvonika nalazi se samo jedan prozor poviše krova. Sat se nalazi sa tri strane zvonika, odnosno sa sjeverne, zapadne i južne. Zvonik završava bakrenom baroknom kapom. Na vrh zvonika postavljeni su pozlaćeni križ i jabuka. Na južnom pročelju crkve nalazi se i sporedni portal koji je vizualno naglašen trijemom koji počiva na četiri stupca.

Slika 4. Južno pročelje crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Crkva je nadsvođena bačvastim tipom svoda sa šest susvodnica. Zona prozora u lađi seže u zonu susvodnica. Na svakoj strani nalaze se po tri pravokutna, blago polukružno zaključena prozora. U apsidi, sa svake strane nalazi se po jedan prozor koji završavaju u istoj horizontali kao i kapiteli pilastara. Iza glavnog oltara nalazi još jedan pravokutni prozor te okul s vitrajem koji ilustrira Božje oko u trokutu, a iz kojeg se radijalno šire zrake.

Slika 5. Pogled na svetište crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Crkva je u potpunosti okružena cinktorom sa dva ulaza koji se nalaze u istoj osi kao i spomenuti zapadni i južni portal crkve.

Slika 6. Sjeverno pročelje crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Imovnik crkve navodi kako je u grobnici ispod svetišta 1892. godine posljednje pokopan nekadašnji župnik Dragutin Pavčec (1817. – 1892.). Iz izvora saznajemo i kako se u kriptu ulazilo kroz vrata u sjevernom zidu crkve, dakle na lijevoj strani svetišta, a koja su kasnije zazidana.⁶⁴ No, postoje zapisi kako je u kripti pokopana i Jelisava Gaži (1857. – 1888.).⁶⁵

⁶⁴ Usp. *Imovnik župe Blažene Djevice Marije u Kutini*, 1948.

⁶⁵ Župa BDM Snježne – Kutina; <https://marija-snjezna-kutina.hr/obavijesti-06-10-2018/> (pregledano 28. 8. 2025.)

Slika 7. Pogled na crkvu Majke Božje Snježne u Kutini s cinktorom

2.1 Cinktor

Crkva je u potpunosti okružena zidom odnosno cinktorom. Cinktor je zid nalik obrambenim bedemima čiji naziv potječe iz latinske riječi *cinctura*, a označava „prostrana, zidom ograđena dvorišta prošteničkih crkava“ kako piše Ljubo Karaman.⁶⁶ Cinktori svojim izgledom mogu više ili manje aludirati na defanzivnu funkciju, a nije jasno u kojoj mjeri im je to uopće i bila namjena. Cinktori su se pojavili još u srednjem vijeku ponajviše radi zaštite relikvija koje su crkve čuvali.⁶⁷ Neke od crkava s cinktorom na našim prostorima imaju ugaone kule s puškaricama (primjerice sv. Marija na Vinagori) pa nije krivo misliti da su zasigurno u nekom trenutku služile obrani, no zidovi cinktora mnogih crkvi dosta su niski i upitno je koliko bi kao takvi bili uspješni u stvarnoj obrani.⁶⁸ Cinktor crkve u Kutini nastao je u drugoj polovici XVIII. stoljeća kada zapravo više nije bilo opasnosti od Osmanlija ili drugih neprijatelja. Na dva ugla dvorišta kutinske crkve nalaze se kapele kružnog tlocrta. Unutrašnjost južnog zida natkrivena je trijemom i razvedena arkadama pod koje su smještene postaje Križnog puta. Upravo se izgradnja trijema u sklopu cinktora veže uz utemeljenja hodočasničkih tj. proštenjarskih crkava u doba baroka.⁶⁹

⁶⁶ Ljubo Karaman, *Problemi periferijske umjetnosti. O djelovanju domaće sredine u umjetnosti hrvatskih krajeva*, II. izdanje, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2001. [1963.], str. 38.

⁶⁷ Usp. Petar Puhmajer, Vedran Linke, »Cinktor župne crkve u Ludbregu«, u: *Peristil*, 50, 2007, str. 105.

⁶⁸ Usp. Isto, str. 113.

⁶⁹ Usp. Isto, str. 105.

Slika 8. Trijem cinktora crkva Majke Božje Snježne u Kutini

Župnik Antun Pozojević naručio je gradnju cinktora 1767. godine zbog potrebe smještaja i ispovijedanja hodočasnika koji su dolazili na proštenja.⁷⁰ U prvotnom izdanju cinktor su upotpunjavale četiri ugaone kule, a do danas su opstale samo dvije na južnom zidu nakon što je župnik Dragutin Pavčec 1857. godine odlučio srušiti dvije sjeverne kule, tj. kapele jer su prema njegovoj procijeni bile nepotrebne i ruševne.⁷¹ Danas se na južnoj strani zida, sa svake strane, nalazi po jedna bočna kula (kapela) centralnog tlocrta i stožastog krova. Na istočnom zidu cinktora nalazi se još jedna kapelica integrirana u zid. Polukružnog je tlocrta, a ispred nje je podignut trijem koji završava zabatom. Posvećena je sv. Franji Ksaverskom, a izgrađena je 1787. godine.⁷² U njoj se nalazi drveni oltar.

Slike 9. i 10. Kapelica sv. Franje Ksaverskog u sklopu cinktora crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Zapadna ugaona kapela posvećena je sv. Florijanu, dok je ona na istoku posvećena Gospi Lurdskoj.

⁷⁰ Usp. Andrija Lukinović, »Kutina – župa i župna crkva«, str. 9.

⁷¹ Usp. Isto, str. 10.

⁷² Usp. Isto, str. 4.

Slika 11. Kapelica sv. Florijana u sklopu cinktora crkve Majke Božje Snježne u Kutini

Slika 12. Kapelica Gospe Lurdske u sklopu cinktora crkve Majke Božje Snježne u Kutini

2.2 Interijer

Oslici kutinske crkve neizostavan su primjer bogate barokne ostavštine sakralnih objekata s područja središnje Hrvatske. Unutrašnjost crkve Majke Božje Snježne u Kutini u potpunom je kontrastu sa njezinom vanjštinom te upravo taj obrat izaziva svojevrsno iznenađenje u reakciji neslutećeg posjetitelja. Brojne zidne slike, *stucco* dekoracije, štafelajne slike gotovo da ne ostavljaju praznog prostora na zidovima crkve pa možemo reći kako je u uređenju uistinu prisutan *horror vacui* odnosno takozvani strah od praznog prostora.

Slika 13. Joseph Görner i suradnici, zidni oslik, 1779., Kutina, crkva Majke Božje Snježne

Kolorit je gotovo kroz cijelu crkvu konzistentan te su zidovi obojani žutom bojom i odaju dojam topline. Gotovo svaka površina zida u potpunosti je prekrivena raznim elementima. Od

stucco dekoracije do zidnih slika. *Stucco* u obliku vitica, obojan u bijelo i zeleno daje kontrast žutoj podlozi zida. Teme oslika mahom su vezane uz marijanski kult što je i očekivano s obzirom na titular crkve. Tako nalazimo prikaze Navještenja, Zaruka Djevice Marije i Josipa, Pohod Marije Elizabeti, Krunjenje Bogorodice, zatim scene iz Isusova djetinjstva poput Dvanaestogodišnji Isus u hramu, a na mnogo mjesta unutar crkve freske otkrivaju moć zagovora Blažene Djevice Marije. Na dva mjesta zidne slike prikazuju taj zagovor u kontekstu smrti, odnosno prestanka ovozemaljskog života i prelaženja duše na Nebo te prikazuje zaštitničku ulogu Blažene Djevice Marije u tom trenutku.

Mirjana Repanić-Braun oslike svoda crkve, točnije njihovu izrazitu sklonost naraciji uspoređuje s Biblijom siromašnih tj. djelom *Biblia pauperum*. Kroz likovne prikaze i tekst prenose se najvažniji trenuci iz života Blažene Djevice Marije i Isusa Krista.⁷³ Teme prikazane na zidnim oslicima oživljavaju događaje poput Kristove muke, Uskrsnuća, Uznesenja Marijinog na Nebo, ali i lokalno važnu predaju o Gospi Snježnoj. Svod crkve donosi i oslik kojim je prikazana i sama izgradnja crkve, a latinskim jezikom ispisano je: „TALITER ORNAVIT NIVEAM PIA KUTINA MATREM 1769.“ („Ovako je pobožna Kutina uresila Snježnu Majku 1769.“).⁷⁴ Na fresci je vidljiva kutinska crkva s cinktorom iznad koje lebdi Bogorodica, okupljenim narodom te župnikom Antunom Pozojevićem i donatorom, grofom Erdődyjem koji donose darove.

Slika 14. Detalj svodnoga oslika, Župnik Pozojević i grof Erdődy te okupljeni narod ispred novosagrađene crkve

⁷³ Usp. Mirjana Repanić-Braun, »Stilska obilježja i tematika štafelajnih slika«, 2002., str. 30.

⁷⁴ Usp. Isto, str. 26.

Svod crkve tretiran je poput velikog platna i oslici se nadovezuju jedan u drugi. Odjeljuje ih oslikani vijenac koji ujedno služi i kao arhitektonska pozadina naslikanih prikaza. Tako su vidljivi prikazi mnogih figura koje su oslikane kao da sjede ili stoje na vijencu. Osim navedenih prikaza, na zidovima crkve nalazi se još šest velikih fresaka omeđenih okvirima načinjenima od *stucco* dekoracije te deseci manjih fresaka, intrikantno izvedenima unutar vitica raspoređenim po zidovima crkve. Svod i zidovi apside također smještaju velik broj oslika. Ovdje se i na samom svodu nalazi nekoliko oslika u štukiranim okvirima, a oslici bogato prekrivaju i susvodnice. Na zidnom osliku iznad pjevališta nalazi se i potpis slikara Josopha Görnera uz koji stoji i godina 1779. pa se ista smatra godinom završetka oslikavanja. No, Krešimir Oremović ističe kako je zapravo riječ o suradnji dvojice slikara.⁷⁵ Uočljive su razlike u tehnici između velikih fresaka uokvirenih *stucco* okvirima i ostalih zidnih oslika što potvrđuje tu tezu. Otkriven je i potpis još jednog autora koji je zbog raznih oštećenja i popravaka nečitak što otežava atribuciju.⁷⁶ Ipak, Oremović je ponudio nekoliko mogućih čitanja, a Marija Mirković ističe kako je u tome bio na dobrom tragu i da je moguće kako je riječ o slikaru Josipu Weitenhilleru.⁷⁷ Prema Mirjani Repanić-Braun, uzimajući u obzir sve zidne oslike – one u svetištu, na trijumfalnom luku, svodu i zidovima broda te na pjevalištu – moguće razlikovati tri različite slikarske tehnike te se samim time sugerira i angažman barem trojice različitih majstora.⁷⁸

Osim na zidnim slikama svoda, tema Marijina zagovora u smrtnom času u crkvi je prikazana još jednom tehnikom, u većem formatu i u iznimno bogatom rješenju, u obliku štafelajne slike. Riječ je o slici latinskoga naziva *Auxilium in tribulatione*, tj. *Pomoći u nevolji* (prije 1780.) koju je Jasmina Nestić posebno istaknula i obradila u radu *Auxilium in tribulatione – ikonografija dobre smrti na primjeru slike iz župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini*. Riječ je o štafelajnoj slici slikanoj u tehnici ulja na platnu. Smještena je ovješena na pilastru između desnog sporednog ulaza te bočnog oltara sv. Petra. Nestić navodi kako je ikonografsko rješenje navedenog oslika doista jedinstveno te neuobičajeno na ovim prostorima.⁷⁹ I tema i kompozicija

⁷⁵ Usp. Krešimir Oremović, »Ikonografski program zidnih slika«, 1998., str. 66.

⁷⁶ Usp. Isto, str. 66.

⁷⁷ Usp. Marija Mirković, »Zidne i svodne slike u crkvi Marije Snježne u Kutini«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 450.

⁷⁸ Usp. Mirjana Repanić-Braun, »Zidne slike«, u: *Kutina: sakralni kulturno-povijesni vodič*, Zagreb: Glas Koncila, 2012., str. 21. Usp. također: Mirjana Repanić-Braun, »Prilog poznavanju slikanih prikaza Blažene Djevice Marije u Kutini i Kloštar Ivaniću«, u: *Štovanje Bogorodice na području Sisačke biskupije. Zbornik radova Mariološko-marijanskog simpozija povodom šeste obljetnice ponovne uspostave Sisačke biskupije*, ur. Valerija Nedjeljka Kovač, Zagreb: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Kršćanska sadašnjost, 2017., str. 345-364.

⁷⁹ Usp. Jasmina Nestić, »Auxilium in tribulatione – ikonografija dobre smrti na primjeru slike iz župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini«, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44, 2020., str. 57.

slike izrazito su bogato i zanimljivo riješene. Kompozicija slike načinjena je od tri dijela koje možemo podijeliti vertikalno. Tema slike je molitva za blaženu smrt. Blažena Djevice Marija prikazana je u središtu i predstavlja ikonografski fokus slike. Poviše nje prikazano je Presveto Trojstvo odnosno Isus Krist u gornjem lijevom kutu, u središnjoj osi točno iznad Djevice Marije prikazan je Bog Otac, a u desnom gornjem kutu nalazi se Duh Sveti u obliku golubice. Oko Djevice Marije nalaze se još nekoliko skupina likova, s lijeve i desne strane. U donjem dijelu slike u sredini prikazana je osoba na samrti, a njega od Djevice Marije dijeli arkandeo Mihael.

Slika 15. Neznani slikar, *Auxilium in tribulatione*, prije 1780., ulje na platnu, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

Cijela slika ispunjena je bijelim trakama koje nose latinske natpise i sugeriraju posljednji razgovor umiruće osobe sa Blaženom Djevicom Marijom. Takva vrsta prikaza dijaloga upotrebljavana je još u umjetnosti srednjeg vijeka.⁸⁰ Uz prikaze vatre i zla koji umiruću dušu pokušavaju odvući na svoju stranu, kontrastno je prikazan smiraj i blagostanje poviše pokojnika u gornjim dijelovima slike i mira kojeg pružaju Presveto trojstvo po zagovoru Blažene Djevice Marije. Nestić pretpostavlja kako je slika nastala prema grafičkom predlošku, a kao jedan od najranijih posve srodnih prikaza teme nalazi bakropis rimskoga izdavača Giovannija Battiste di Lazzaro Panzera da Parma iz XVI. stoljeća.⁸¹ Osim navedene slike, u crkvi se nalazi još nekoliko štafelajnih slika. Slike ovalnog formata, njih šest, prikazuju mahom svece poput sv. Florijana, sv. Roka, sv. Izidora i Marice, sv. Blaža te sv. Ivana Nepomuka. Mirjana Repanić-Braun ističe kako je sve slike, osim one sv. Blaža, moguće pripisati istom (neznanom) autoru. Slika sv. Blaža, pak, navodi, stilski i koloritom bliža je spomenutoj slici *Auxilium in tribulatione*,⁸² također neznalog autora za kojeg Repanić-Braun nalazi vidljive sličnosti sa krugom slovenskog slikara Antona Cebeja.⁸³

⁸⁰ Usp. Jasmina Nestić, Isto, str. 57.

⁸¹ Usp. Isto, str. 57.

⁸² Usp. Mirjana Repanić-Braun, »Stilska obilježja i tematika štafelajnih slika«, 2002., str. 457.

⁸³ Usp. Jasmina Nestić, »Auxilium in tribulatione«, 2020., str. 66.

Slika 16. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, svod broda, dijela trijumfalnog luka i apsida

3. Kiparska oprema

3.1 Glavni oltar

Glavni oltar crkve izrazito je monumentalan te svojim dimenzijama u potpunosti prekriva istočni zid crkve, odnosno polukružnu apsidu svetišta. Oltar se u crkvi nalazi od 1746. godine, a skulpture su djelo kipara Josipa Weinachta.⁸⁴

Oltar vizualno možemo podijeliti na četiri horizontalne zone. Najdonju zonu čine dvije stube na kojima se nalazi stipes i oltarna menza. Na menzi se nalazi bogato dekorirano svetohranište koje svojim konkavno – konveksnim linijama stvara dojam dinamike i pokreta. Svetohranište je nadvišeno kupolom, a na vrhu se nalazi maleno brdašce s raspelom koje je dodatno naglašeno bogatim volutama. Vijenac razdvaja donji dio svetohraništa od kupole, a skulpture klečećih anđela na volutama sa strane dodatno uokviruju kompoziciju. Cijeli oltar arhitektonski je naglašen mnogim arhitektonskim elementima (bazama i stupovima korinskoga reda), a posebice se ističe masivni vijenac s istaknutim obratima u osi šest stupova. S obje strane oltara nalaze se otvori odnosno prolazi ophoda koji se koristi u procesijama za vrijeme blagdana.

Najimpresivniji segment ovog drvenog oltara zasigurno je pet monumentalnih skulptura smještenih u interkolumnijima glavnine oltarnoga nastavka, razdvojenih glatkim stupovima korinskog reda. U središnjoj niši na ornamentiranom postamentu smještena je skulptura Bogorodice koja u naručju drži dijete Isusa, a stoji na polumjesecu. Njezino tijelo u blagom je pokretu, a ispod bogatih nabora njezine zlatne haljine očituje se tek blagi iskorak desnog koljena. Bogorodica u desnoj ruci drži žezlo, dok Isus drži kuglu s križem. Iznad njih lebde dva mala anđela koji prinose krunu iznad glave Bogorodice. S obje strane skulpture nalaze se i dva ukrasa u obliku vaza s cvijećem. Cijela niša dodatno je naglašena okvirom izlomljenih linija. Lijevo od Bogorodice smještena je skulptura sv. Ladislava kralja (osnivača zagrebačke biskupije). On nosi krunu na glavi, u lijevoj ruci drži prepoznatljivu sjekiru dok desnom pridržava štit, a cijelo tijelo u naglašenom je kontrapostu. Krajnje lijevo prikazan je sv. Juraj koji kopljem ubija zmaja. Bogorodici s desna nalazi se sv. Emerik koji u ruci drži ljiljan. Krajnje desno postavljena je skulptura sv. Martina, a njegovo je tijelo u najvećoj torziji i pokretu. On je

⁸⁴ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, 2008., str. 114.

prikazan kako mačem reže svoj plašt kako bi ga udijelio prosjaku koji je prikazan u puno manjoj veličini direktno ispod njega i služi kao dopunska figura.

Slika 17. Josip Weinacht, glavni oltar, 1746., drvo, polikromirano, pozlaćeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

Slika 18. Josip Weinacht, glavni oltar (detalj sa skupinom Presvetoga Trojstva), 1746., drvo, polikromirano, pozlaćeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

U gornjoj zoni odvojenoj vijencem ponovno se nalazi mnoštvo figura razmještenih u dinamičnu kompoziciju. U središnjoj osi nalazi se skupina Presvetoga Trojstvo koju dakako

čine figure Isusa Krista, Boga Oca te Duha Svetoga u obliku golubice koja leti iznad njih. Točno u sredini niže se nalazi i Marijin monogram, u istoj osi kao i središnja oltarna figura Bogorodice. Sve praznine između glavnih skulptura ove skupine ispunjavaju glave *putta* i stilizirani oblačići. Odmah do ove skupine sa svake strane nalazi se po jedna velika figura anđela. S lijeve strane nalaze se i dvije skulpture svetaca, a to su sv. Grgur i sv. Bernard, dok se s desne strane Svetog Trojstva nalaze sv. Augustin i sv. Nikola. Figure svetaca posjednute su na predimenzioniranim volutnim završecima stupaca koji podržavaju zaključno grede atike. To je grede prekinuto u središnjem dijelu, te je iznad skupine Presvetoga Trojstva postavljen baldahin u obliku stilizirane krune s lambrekenima.

Weinachtove skulpture odlikuju gestikulacije i pokrenute forme, a prepoznatljiva je i njegova tendencija smještanja skulpturi u glavni fokus oltara.⁸⁵ Nabori njihove odjeće u gustim su snopovima, a njihova reljefnost stvara mjesta za igru svjetla i sjena.

⁸⁵ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, 2008., str. 114.

3.2 Josip Weinacht

Doris Baričević u literaturu uvodi kipara Josipa Weinachta, a karakterizira ga kao „najznačajnijeg kaptolskog kipara prve polovine XVIII. stoljeća.“⁸⁶ Upravo u tom razdoblju razvija se bogata kiparska scena budući da se grade mnoge crkve ili se stare obnavljaju nakon oslobođenja od turskih sila. Zbog velikog broja narudžbi, u veće gradove doseljavaju se strani kipari koji djeluju na širem području grada u kojemu su se nastanili.⁸⁷ Weinachtovo djelovanje na našim prostorima zahvaća četvrto i peto desetljeće XVIII. stoljeća, u vrijeme stolovanja biskupa Juraja Branjuga (1723. – 1748.) koji je okupljao mnoge kipare u svojoj zagrebačkoj radionici. Budući da nije poznato koji su točno majstori bili dio iste, povezanost Josipa Weinachta s Branjugovom radionicom tek je pretpostavka na temelju činjenica kako su djelovali u isto vrijeme te znajući da je Weinacht živio na Kaptolu.⁸⁸

Kutinski glavni oltar smatra se Weinachtovim najmonumentalnijim djelom, no opus ovog majstora ubraja još nekoliko djela vrijednih spomena. U crkvi sv. Ivana Krstitelja u Kloštru Ivaniću radio je četiri bočna oltara posvećenih Blaženoj Djevici Mariji, Četrnaestorici svetih pomoćnika, sv. Franji te sv. Antunu Padovanskom.⁸⁹ Oblikovno udaljeniji radovi od prethodno navedenih su oni nastali za crkve u Štrigovi i u Remetama.⁹⁰ U crkvi sv. Jeronima u Štrigovi, Josip Weinacht izradio je glavni oltar koji spada u rijetke primjerke oltara u obliku liturgijskog predmeta pokaznice. Oltar, baš kao i pokaznice, čini snop mnoštva sunčevih zraka ispred kojih se nalazi središnji lik sv. Jeronima. Za nekadašnju pavlinsku crkvu u Remetama, kipar je izradio zanimljivu propovjedaonicu čija je govornica oblikovana poput špilje. Propovjedaonica se danas nalazi u župnoj crkvi u Svetom Petru Čvrstecu. Doris Baričević ističe kako je Josip Weinacht svoj prepoznatljivi tip ornamentike koju koristi, pritom misleći na kartuše, volute i akroterije, razvio već prilikom izrade oltara kutinske župne crkve, odnosno na početku svoga djelovanja na ovim prostorima.⁹¹ Promatrajući njegov opus može se prepoznati kako na oltarima često koristi uspravno postavljen motiv školjke, atiku redovito ukrašava anđelima, a u glavne niše oltara stavlja skulpture umjesto oslika.⁹² Njegovo rješenje gdje u zoni atike smješta skulpture anđela koji rukama pridržavaju ovalni oslik smatra se važnim prilogom evoluciji

⁸⁶ Usp. Isto, str. 113. Usp. također: Doris Baričević, »Josephus Weinacht, sculptor Zagabiensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za likovne umjetnosti*, sv. 8, 1978., str. 73-94.

⁸⁷ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, 2008., str. 101.

⁸⁸ Usp. Isto, str. 102, 113.

⁸⁹ Usp. Isto, str. 113.

⁹⁰ Usp. Isto, str. 117.

⁹¹ Usp. Isto, str. 114-122.

⁹² Usp. Isto

domaće barokne altaristike XVIII. stoljeća.⁹³ Djelovanje Josipa Weinachta, odnosno njegova kiparska ostvarenja na području sjeverne Hrvatske, stavljaju domaću likovnu scenu uz bok alpskom kiparstvu. Kvaliteta njegovih kipova i njihove značajke ukazuju na Weinachtovo moguće obrazovanje u Štajerskoj, točnije u Grazu.⁹⁴ Oblikovanje Weinachtovih skulptura prepoznatljivo je po njihovoj vjernoj anatomiji. Svi kipovi polaze od realnog prikazivanja ljudskog tijela, no s naglaskom na monumentalnost, što je posebice vidljivo i na skulpturi Blažene Djevice Marija na glavnom oltaru crkve Majke Božje Snježne u Kutini.⁹⁵

⁹³ Usp. Isto, str. 114.

⁹⁴ Usp. Isto, str. 114., 122.

⁹⁵ Usp. Isto, str. 122.

3.3 Bočni oltari Trpećeg Krista i sv. Petra

Bočni oltari smješteni su na relativno uskom prostoru između trijumfalnog luka i bočnih zidova pa je i to utjecalo na njihovu širinu i odredilo njihovu vertikalnost.⁹⁶ Oba oltara istovjetna su oblikovno te je riječ o tektonskim baroknim dvokatnim oltarima, a razlikuju se samo svojim ikonografskim programom, tj. skulpturama i atičkim palama. Oba oltara počivaju na stubama na kojima se nalazi stipes s oltarnom menzom. Iznad menze nastavlja se polikromirana zona predele s podnožjima nosača (stupova i pilastara), te asistentskih skulptura. Ta su podnožja ukrašena uspravljenim volutama sa stiliziranim akantovim i *rocaillnim* ornamentom. U središnjoj zoni, odnosno na retablu, nalazi se glavna niša s po jednom skulpturom. Niše su ukrašene izrezbarenim stiliziranim zastorom. Oko niši izrezbaren je pozlaćeni okvir, a niše su flankirane pilastrima i glatkim stupovima sa svake strane. S vanjske strane stupova nalazi se po jedna skulptura koja počiva na postamentu u obliku voluta, a sami su stupovi izbočeni, tj. skođeni te ih flankiraju dvije uspravljene volute. Takvim smještajem dobivena je konkavna linija središnjeg dijela oltara i cjelokupni dojam dubine je veći. Atička zona oltara uža je od središnje zone. U njezinu središnjem dijelu smještena je pala unutar razvedenoga okvira segmentno potisnute donje i lučno potisnute gornje stranice, te zasječenik uglova. Nju rube snopovi uspravljenih voluta koji nose zaključni vijenac. S obje strane nalaze se asistentske figure koje sjede na obratima gređa u osi stupova.

Bočni oltar na lijevoj strani broda crkve posvećen je Trpećem Kristu. U središnjem i fokalnom dijelu na lijevom bočnom oltaru u niši smještena je figura Isusa Krista koji sjedi. Na glavi mu je trnova kruna koju blago naslanja na lijevu ruku dok u desnoj drži trstiku. Oko pasa mu je perizoma. Taj tip prikaza Isusa Krista vezan je uz Kristovu Muku, odnosno uz Križni put i Raspeće. S lijeva se nalazi skulptura Blažene Djevice Marije, a s desna je postavljena skulptura apostola Ivana. Upravo se oni vežu uz scene Raspeća i Skidanja Isusa s križa pa je odabir likova logičan s obzirom na tematiku oltara. Krist je prikazan izmučen, sa vidljivim ranama, a na licu mu se iščitava iznemoglost. Djevica Marija i apostol Ivan u blagim su kontrapostima te svojim ispruženim rukama prodiru u prostor izvan oltara i doprinose dinamici prizora. Oboje imaju crvene halje i plave plašteve. Glava skulpture Djevice Marije gotovo je u potpunosti prekrivena bijelim velom, tj. završetkom plašta tako da kosa nije vidljiva, dok su uvojci kose sv. Ivana

⁹⁶ Usp. Doris Baričević, »Unutarnje uređenje župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini i kapela na Gojlu«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 430.

blago stilizirani. Njihova odjeća naborana je i ne otkriva linije tijela. Izrazi lica su blagi, ali ozbiljni i naslućuju tugu.

Oslik na atici prikazuje sv. Veroniku koja u rukama drži rubac s oslikanim „utisnutim“ licem Krista, budući da je upravo Veronika Isusu pružila rubac da se obriše tijekom Križnog puta.⁹⁷

Slika 19. Neznani kipar, oltar Trpećeg Krista, 1770-te, drvo, polikromirano, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

⁹⁷ Usp. Badurina, Anđelko (ur.), *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2006., str. 616.

S desne strane broda, nasuprot oltara Trpećeg Krista, nalazi se bočni oltar sv. Petra čiji je kiparski izvedeni lik prikazan u središnjoj niši. Baš kao i Krist na lijevom oltaru, prikazan je kako sjedi. Odabirom istog položaja dviju skulptura korespondirajućih oltara stiče se vizualni sklad. Sveti Petar uz sebe ima tipične atribute koji se vežu uz njega, a to su knjiga te dva ključa, zlatni za nebo i željezni za pakao.⁹⁸ Zanimljiv je i atribut koji se nalazi u donjem desnom kutu, sveću uz noge, a riječ je o pijetlu. Taj atribut veže se također uz sv. Petra, odnosno uz trenutak kada je apostol tri puta zanijekao Isusa.⁹⁹

Skulptura sv. Petra flankirana je, osim dvama stupovima, i dvjema skulpturama mučenika. Na istom nivou s lijeve strane na postamentu stoji skulptura sv. Ivana Nepomuka, sveca zaštitnika ispovjedne tajne koji je bio mučen te na kraju utopljen. S desne strane niše nalazi se skulptura još jednog sveca. Literatura navodi kako je riječ o sv. Vinku,¹⁰⁰ no ikonografija prikazanoga svetca ostaje nejasnom. Prikazan je mlad, golobrad, u svećeničkom talaru, s roketom i štolom, a u desnoj ruci drži dva ukrštena snopa svijeća, odn. baklji. Spomenute baklje nisu uobičajen atribut niti sv. Vinka (ranokršćanskoga đakona),¹⁰¹ niti njegove dvojice svetih imenjaka iz kasnijega razdoblja – sv. Vinka Ferrerskoga i sv. Vinka Paulskoga – koji se, uostalom, razlikuju i svojim uobičajenim kostimima.¹⁰² S ukrštenim svijećama ponekad se pak prikazuje sv. Blaž, no on se redovito prikazuje i u biskupskom ornatu (te staračke fizionomije s bradom).¹⁰³ Velike asistenske figure anđela nalaze se s obje strane oslika u zoni atike. Na središnjoj slici je prikazana sv. Marija Magdalena raspuštene duge kose, a pored nje se, baš kao i na osliku ispovjedaonice (o kojoj će biti riječi kasnije), nalaze lubanja, knjiga i križ. Na samom vrhu oltara, baš kao i na oltaru Trpećeg Krista, nalazi se pozlaćeni križ te dvije skulpture *putta*.

Oba oltara nastala su sedamdesetih godina XVIII. stoljeća, a pripadaju istoj majstorskoj radionici nepoznatog autora.¹⁰⁴

⁹⁸ Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 489.

⁹⁹ Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 489.

¹⁰⁰ Usp. Doris Baričević, »Unutarnje uređenje župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini«, 2002., str. 431.

¹⁰¹ Usp. MG [Marijan Grgić], »Vinko, sveti«, u: *Leksikon ikonografije liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, ur. Anđelko Badurina, V. izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2006. [1979.], str. 618.

¹⁰² Usp. AB [Anđelko Badurina], »Vinko Ferrerski, sveti«; »Vinko Paulski, sveti«, u: *Leksikon ikonografije liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, ur. Anđelko Badurina, V. izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2006. [1979.], str. 618.

¹⁰³ Usp. MG [Marijan Grgić], »Blaž (Vlaho), sveti«, u: *Leksikon ikonografije liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, ur. Anđelko Badurina, V. izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2006. [1979.], str. 180-181.

¹⁰⁴ Usp. Doris Baričević, »Unutarnje uređenje župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini«, 2002., str. 430-431.

Slika 20. Neznani kipar, oltar sv. Petra, 1770-te, drvo, polikromirano, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

3.4 Propovjedaonica

Propovjedaonica se nalazi s lijeve strane crkve, odnosno na strani evanđelja. Bogato ukrašena i veličanstvena danas je podsjetnik liturgiji i prilikama prijašnjih vremena. Propovjedaonica je u potpunosti načinjena od drveta, a sastoji se od stubišta, balkona odnosno govornice koju podupire poligonalni stupac te baldahina.

Slika 21. Franjo Antun Straub, propovjedaonica, 1761., drvo, polikromirano, pozlaćeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

Propovjedaonice su svojom svrhom vezane uz navještenje evanđelja. Za vrijeme liturgije, svećenik je napuštao mjesto za oltarom i penjao se na propovjedaonicu. One su strukture koje su uzvišene od poda, najčešće od jednog do četiri metra u zrak. Kao takve se pojavljuju u XI. stoljeću kada sve češće zamjenjuju jednostavnije ambone.¹⁰⁵ U vrijeme baroka, baš poput ostalog crkvenog namještaja, i propovjedaonice doživljavaju kulminaciju razvedenosti dekorativnih, ali i poučnih elemenata.¹⁰⁶ Budući da služe čitanju Evanđelja, upravo su prikazi te tematike zastupljeni na propovjedaonicama. Upravo je vanjski dio govornice kutinske crkve izrazito bogato urešen i nosi četiri skulpture evanđelista. Skulpture evanđelista pravilno su raspoređene i posjednute na bogate i masivne volute. U krajnjem lijevom kutu nalazi se skulptura sv. Ivana koji je, kao i inače, prikazan kao mladić koji u ruci drži knjigu.¹⁰⁷ Odmah nakon njega slijedi sv. Luka s bujnom crnom bradom i kosom, knjigom u ruci te glavom vola ispod nogu koji je tipičan atribut koji se veže uz njega. Vol se smatra žrtvenom životinjom, a ta žrtva se veže uz Krista, kojeg sv. Luka Evanđelist u svom Evanđelju opisuje kao svećenika Crkve.¹⁰⁸ Slijedi skulptura sv. Marka kojeg prepoznamo po lavljoj glavi, a također je prikazan s pisaljkom i knjigom. Smatra ga se (tradicionalno) tajnikom sv. Petra.¹⁰⁹ U krajnjem desnom kutu propovjedaonice postavljena je skulptura četvrtog evanđelista, odnosno sv. Mateja koji u krilu također drži knjigu. Skulpture svojim stavovima i gestama prodiru u prostor i time te unose dinamiku u cijelu kompoziciju propovjedaonice.¹¹⁰

Osim četiriju glavnih skulptura, vanjština govornice bogato je razvedena i reljefima koji prikazuju priče vezane uz Mojsija. Između svake skulpture Evanđelista po jedna je kartuša, njih tri sveukupno, omeđene *rocaille* ukrasima. Kartuše donose najpoznatije događaje iz Mojsijeva života. Lijeva kartuša prikazuje kako Mojsije prima zakonik odnosno deset Božjih zapovijedi na brdu Sinaju. Mojsije je prikazan kako stoji sam na brdu, a u gornjem desnom kutu iz oblaka izvire Bog koji mu pruža kamenu ploču. Središnja prenosi priču o plesu Izraelaca oko zlatnog teleta, a na desnoj kartuši prikaz je mjedene zmije oko stupa (štapa) i Mojsija.

¹⁰⁵ Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 520.

¹⁰⁶ Usp. Isto

¹⁰⁷ Usp. Isto, str. 309.

¹⁰⁸ Usp. Isto, str. 417.

¹⁰⁹ Usp. Isto, str. 426., 427.

¹¹⁰ Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, 2008., str. 274.

Slike 22. i 23. Franjo Antun Straub, propovjedaonica (detalji sa skulpturama evanđelista), 1761., drvo, polikromirano, pozlaćeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

Na samom početku ograde stubišta stoji skulptura anđela vrlo pokrenutoga stava. U ruci drži trubu koja mu je primaknuta ustima. Već nam taj prikaz nagovješćuje o svrsi dijela crkvenoga namještaja na kojem se anđeo nalazi te i on, poput svećenika, nagovješćuje Riječ Božju. Ograda stubišta ukrašena je panelima s pozlaćenim *rocaille* ukrasima i geometrijskim oblicima u zelenoj i crvenoj boji. Na vrhu ograde, još je jedna skulptura anđela, no u ovom slučaju radi se o tipičnom prikazu *putta* koji drži raspelo s Kristom. Ograda se cijelom dužinom nastavlja i na govornicu u obliku arhitektonskog elementa vijenca. Potporni stupac govornice šesterokutan je, a od najšire baze postupno se sužava prema gore. Završava zaobljenim elementom koji spaja stupac s konzolom govornice, koja je također razvedena brojnim dekorativnim elementima. Oslikani panel spaja govornicu i baldahin. Uloga baldahina nije samo dekorativna, već i akustična. Baldahin usmjerava zvuk odnosno glas svećenika ka narodu kako se ne bi raspršio prema svodu.¹¹¹ Oslik panela, tj. začelne stijene propovjedaonice je smješten unutar kartuše, a sa svake strane omeđen je po jednom skulpturom *putta*. Prikazuje

¹¹¹Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 520.

svetoga biskupa, s pastoralom i knjigom, koji stoji na zelenom odsječku tla pred zlatnom pozadinom.

Slika 24. Franjo Antun Straub, propovjedaonica (detalj baldahina sa skupinom Preobraženja), 1761., drvo, polikromirano, pozlaćeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne

Baldahin ove govornice izrazito je vizualno naglašen i figuralna naracija nastavlja se i na njemu. Dekorativnost i narativnost opisani na govornici produljuju se i vertikalno i horizontalno bez prekidanja. Tako već od samog stupca, preko govornice i središnjeg panela se dekorativnost prenosi i na donju stranu baldahina koja nosi prikaz golubice okružene oblacima i svjetlosnim zrakama, koja označava prisutnost Duha Svetoga. Baldahin je također naglašen masivnim stiliziranim i izlomljenim gređem koje na kutovima izlazi u prostor, a na vrhu se ponovno nalaze skulpture.

Na samom vrhu nalazi se skulptura Isusa Krista, a iza kojeg se radijalno šire stilizirane pozlaćene zrake. On je dodatno izdignut tako što je postavljen na postolje u obliku brdašca od kamenja. Niže ispred njega nalaze se tri skulpture. To su apostoli Petar, Jakov te Ivan, a ta skupina predstavlja trenutak iz života Kristova, odnosno Kristovo preobraženje na brdu Taboru. Središnja skulptura, odnosno lik apostola Jakova polegnuta je. Takav odabir stava odgovara i kompozicijski kako bi se dobio slobodan pogled na Krista iz perspektive puka, ali i tematski jer su apostoli bili začuđeni viđenim. Njihova lica nose ekspresije čuđenja, a to sugeriraju i položaji njihovih ruku koje primiču prsima. Prema Evanđelju, uz Isusa su se trojici apostola ukazali i proroci Mojsije i Ilija, a Isusovo lice je bliještalo.¹¹²

Doris Baričević propovjedaonicu pripisuje Franji Antunu Straubu, a njezinu izradu datira oko 1761. godine.¹¹³ Straub vrlo temeljito obrađuje svaki pojedini lik, bez obzira koliko minuciozan detalj on bio te na taj način daje prepoznatljivost figurama i veći plasticitet, što je posebice vidljivo i u reljefima.¹¹⁴ Baričević navodi i kako skulpture kutinske propovjedaonice pripadaju vrsti Straubovih skulptura s ponešto manje izraženom pokretljivošću tijela ispod odjeće, a većom dinamikom nabora i nešto staloženijih stavova.¹¹⁵

¹¹² Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 511., 512.

¹¹³ Usp. Doris Baričević, »Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj«, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35/36, 1992./1993., str. 200.

¹¹⁴ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, 2008., str. 276.

¹¹⁵ Usp. Isto, str. 274.

3.5 Franjo Antun Straub

Franjo Antun Straub (Franz Anton Straub; Wiesensteig, 1726. – Zagreb ?, 1774/6.) član je poznate kiparske obitelji. Najmlađi je njezin potomak, a njegov otac je Johann Georg Straub Stariji. Iako je član poznate zanatske obitelji, o njemu je sačuvano zapravo vrlo malo podataka, dok su njegova braća Johann Baptist, Philipp Jakob te Joseph Straub bili poznatiji članovi ove obitelji, čiji su životi ostali bolje dokumentirani u povijesnim izvorima, te je i literatura o njima obilnija.¹¹⁶ Poznati arhivski podatci o Franji Antunu Straubu govore o njegovu dolasku u Hrvatsku (točnije Zagreb), tj. krštenju njegove kćeri 1763. godine u sv. Mariji na Dolcu u Zagrebu. Martina Ožanić i Martina Wolff Zubović ističu kako je njegova prisutnost na ovim prostorima zasigurno bila i ranija, s obzirom na njemu atribuirana djela koja datiraju već u pedesete godine XVIII. stoljeća.¹¹⁷ Djela koja se s njime mogu povezati nastaju do 1765. godine, nakon čega ne postoje podaci o njegovim aktivnostima.¹¹⁸ Podaci o školovanju Franje Antuna Strauba nisu poznati, ali postoje pretpostavke kako je, budući da je bio najmlađi brat, vjerojatno izučavao zanat od starijeg brata Philippa Jakoba Strauba u njegovoj uspješnoj i vrlo aktivnoj radionici koja je djelovala u Grazu.¹¹⁹

U djelima Franje Antuna Strauba moguće je, očekivano, prepoznati formalne utjecaje članova njegove obitelji, tj. starije braće, a njegov se opus općenito može svrstati u tokove srednjoeuropskoga umjetničkoga kruga sredine i druge polovice XVIII. stoljeća.¹²⁰ Osim propovjedaonice u Kutini, pripisane su mu još dvije. Riječ je o propovjedaonicama u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Brezovici (gdje mu se pripisuje i raskošan glavni oltar) i u župnoj (izvorno franjevačkoj) crkvi pohoda Blažene Djevice Marije u Mariji Gorici.¹²¹ Franjo Antun Straub vješto prenosi oblik propovjedaonice trbušastog oblika s volutama (1730. – 1734.) koju je njegov stariji brat Johan Baptist izveo za benediktinsku crkvu Gospe od Monte Serrata u Beču (danas u crkvi Uzvišenja Svetoga Križa u Laxenburgu kraj Beča; istim se modelom nadahnuo i gradački kipar Joseph Schokotnig pri izradi poznatije propovjedaonice župne i hodočasničke crkve Majke Božje Snježne u Belcu, 1742. godine). Franjo Antun Straub

¹¹⁶ Usp. Martina Ožanić, Martina Wolff Zubović, »Franz Anton Straub«, u: *Tracing the Art of the Straub Family*, ur. Matej Klemenčič, Katra Meke, Ksenija Škarić, Ljubljana: Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, 2019., str. 92, Usp. također: Doris Baričević, »Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj«, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35/36, 1992./1993., str. 193-218.

¹¹⁷ Usp. Martina Ožanić, Martina Wolff Zubović, »Franz Anton Straub«, str. 92.

¹¹⁸ Usp. Isto, str. 95.

¹¹⁹ Usp. Isto, str. 93.

¹²⁰ Usp. Isto, str. 93.

¹²¹ Usp. Isto, 93-94.

radio je i oltare u Pakracu, Velikoj Ludini, Kloštru Ivaniću, Čučerju i drugi. Jedan od glavnih poticaja i razloga velikog broja narudžbi, zasigurno je i biskup Franjo Baltazar Thauszy (stolovao 1751. – 1769.) koji je cijenio njegov rad i angažirao ga za izradu glavnih oltara u Pakracu, Cerniku i Kloštru Ivaniću.¹²²

Franjo Antun Straub svojim se djelovanjem ističe u okvirima domaće kiparske scene sjeverozapadne Hrvatske, a njegove skulpture prepoznatljive su po specifičnim dugim bradama koje su razdijeljene po sredini, poput kakvih rogova, zatim po malim blago otvorenim usnicama te blago tordiranom položaju tijela radi postizanja dojma dinamike. Položaji glava Straubovih skulptura usmjereni su prema gore, što sugerira ekstazu, ili pak prema dolje, kao u molitvi.¹²³

U oblikovanju oltara i propovjedaonica redovito koristi brojne ornamentalne elemente koji nerijetko preuzimaju i strukturalnu ulogu poput mnogih rokajnih ornamenata. Svoja djela tretira poput scene igrokaza na koja postavlja skulpture naglašene gestikulacije, korištenjem zastora kao ornamenta, postizanjem igre svjetla i sjene, a arhitektonsko oblikovanje gotov da želi umanjeti i prednost dati ornamentici.¹²⁴

¹²² Usp. Isto, 93.

¹²³ Usp. Isto, str. 94.

¹²⁴ Usp. Isto, str. 93.

3.6 Ispovjedaonice

Katolički nauk ispovijed ubraja među sakramente i ona je važan dio odnosa s Bogom svakog katolika. Upravo zato ispovjedaonice čine važan dio inventara, a često su dekorativno naglašene. Ispovjedaonice se u crkve postavljaju tek od XVI. stoljeća, kao poslijetridentska novost.¹²⁵ Tridentski sabor trajao je čak osamnaest godina (1545. – 1563., s prekidima), a njegov je značaj uistinu bio velik i za liturgiju, ali i za sakralnu umjetnost.¹²⁶ Uvođenje ispovjedaonica na neki način je značilo čašćenje svetaca mučenika koji su branili ispovjedne tajne, ali i vizualni aspekt ispovijedi kao sakramenta.¹²⁷

U crkvi Majke Božje Snježne u Kutini sačuvane su dvije originalne drvene ispovjedaonice koje Anđela Horvat ubraja među najbogatije sačuvane primjerke ispovjedaonica baroknog doba.¹²⁸ S lijeve i desni strane crkve, nalaze se dvije ispovjedaonice jedna nasuprot druge. U potpunosti su jednako oblikovane, a razlikuju se po ikonografskim temama oslika koje nose i skulptura koje se nalaze na njima. Obje ispovjedaonice su zaključene su kupolastim pokrovom, a sastoje se od tri otvora omeđena uspravljenim višestruko izlomljenim volutama. Volute se, u istim osima, nastavljaju i iznad visokog konkavno-konveksno pokrenutoga gređa, u zoni kupola. Središnji otvor namijenjen je svećeniku, dok se u bočnima nalaze klekala za vjernike koje pristupaju sakramentu ispovijedi. Ukrašene su brojnim rezbarenim ukrasima u formi *rocaillea*. Na prednjoj strani vratnica središnjega otvora ispovjedaonice na lijevoj strani crkvenoga broda naslikan je sv. Petar kojeg prepoznajemo po ključevima i knjizi te žutom plaštu.¹²⁹ On je ovdje prikazan kao pokajnik, ima sklopljene ruke u molitvi, a iz očiju mu idu suze. Pogled mu je umjeren prema nebu, a ekspresija lica iskazuje pokajanje. Ikonografija pokajnika sv. Petra tipična je u razdoblju nakon Tridenta jer je on prikazan sa suzama, što je bio dio prakse, odnosno doličan način prikazivanja sveca pokajnika koji kroz likovnost priča o biti sakramenta ispovijedi.¹³⁰ Na slici je na latinskom jeziku ispisan tekst „FLEVIT AMARE“, odnosno u prijevodu „Gorko zaplaka“ što također govori o činu kajanja. Na vrhu ispovjedaonice nalazi se skulptura Dobrog pastira koji na ramenima oko vrata drži janje. Slika Krista kao Dobrog pastira simbolizira Krista koji vodi i voli svoj narod, koji brine o svom stadu odnosno

¹²⁵ Usp. Sanja Cvetnić, *Ikonografija nakon Tridentskoga sabora i hrvatska likovna baština*, Zagreb: FF-press, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2020. [2007]., str. 173.

¹²⁶ Usp. *Tridentski koncil*; <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tridentski-koncil> (pregledano 15. 9. 2025.)

¹²⁷ Usp. Sanja Cvetnić, *Ikonografija nakon Tridentskog sabora*, 2020., str. 173.

¹²⁸ Usp. Anđela Horvat, »Barok u Hrvatskoj«, 1985., str. 209.

¹²⁹ Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 489.

¹³⁰ Usp. Sanja Cvetnić, *Ikonografija nakon Tridentskog sabora*, 2020., str. 41-42.

o vjernicima, čak i kada pogriješe i pokaju se.¹³¹ Navedeno sugerira kako odabir ikonografskih tema kod oblikovanja ispovjedaonica nije bio slučajan već vrlo promišljen.

Slike 25. i 26. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, ispovjedaonice, 1767.

S desne strane crkve, na oblikovno istovjetnoj ispovjedaonici, na prednjim vratašcima nalazi se prikaz sv. Marije Magdalene. Upravo ona jedna je od najpoznatijih obraćenih grešnika u crkvenoj povijesti, a to se dogodilo kroz vjeru u Isusa Krista i svjedočenjem njegovim čudima. Ovdje je prikazan razotkrivena torza i raspuštene duge kose, a simboli koji se vežu njen lik su lubanja i raspelo, simboli života pokornika.¹³² Glava joj je naslonjena na ruku kojom se prima za čelo, a pogled je usmjeren ka lubanji u drugoj ruci. U gornjem desnom kutu, stoji tekst ispisan latinskim jezikom „DILEXIT MULTUM“ što bi značilo „Mnogo je ljubila“, što podsjeća vjernika na to koliko Bog ljubi ljude, čak i kada griješe. Na vrhu ove ispovjedaonice postavljena je skulptura sv. Ivana Nepomuka, sveca mučenika i zaštitnika ispovjedne tajne. Upravo je on

¹³¹ Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 232.

¹³² Usp. Isto, str. 425. - 426.

mučen i ubijen jer nije htio odati ispovjednu tajnu.¹³³ Obje skulpture Doris Baričević povezala je s anonimnim kiparom djelatnim tijekom sedmoga i početkom osmoga desetljeća XVIII. stoljeća, kojem je pripisala i glavne oltare u župnim crkvama u Cerju i Osekovu (1768.), dovodeći s njime u vezu i skulpture oltara sv. Antuna pustinjaka u obližnjem Kloštar Ivaniću.¹³⁴

Ispovjedaonice crkve Majke Božje Snježne više nisu u svakodnevnoj upotrebi, no temama koje prikazuju i dalje služe svoju svrhu, odnosno vjernike podsjećaju na sakrament ispovijedi te Božje ljubavi koju On ima prema njima.¹³⁵

¹³³ Usp. Anđelko Badurina, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, 2006., str. 314.

¹³⁴ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, 2008., str. 320-234.

¹³⁵ Skulpture sa vrha ispovjedaonica trenutno su uklonjene zbog obnove crkve.

3.7 Orgulje

Od uobičajene crkvene opreme u kutinskoj crkvi nalaze se i originalne orgulje postavljene 1777. godine.¹³⁶ Orgulje čine sastavni dio izvođenja crkvene liturgije i upotpunjavanju dojma te se u iste svrhe koriste od davnina, navodi Anđela Horvat.¹³⁷ Orgulje u kutinskoj crkvi smještene su na kor, odnosno poviše glavnog portala crkve. Do njih vodi drveno spiralno stubište, a prostor pjevališta podijeljen je na dvije strane koje dijele upravo orgulje.

Slika 27. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, orgulje, 1777.

¹³⁶ Usp. Anđela Horvat, »Barok u Hrvatskoj«, 1985., str. 254.

¹³⁷ Usp. Isto, str. 248.

Orgulje su vizualno i strukturalno podijeljene na dva dijela, odnosno na dva drvena kućišta koja su bogato dekorirana rezbarenim ukrasima. Glavno i veće kućište ili prospekt orgulja nalazi se uza zapadni zid crkve. Direktno je vezano za orguljašku konzolu i tipkovnice koje se nalaze na njoj. Kućište se sastoji od tri volumena od kojih je srednji najniži, a flankiran je dvama višima. Bočni dijelovi završavaju vijencem razlomljenih linija, a na vrhu svakog dijela nalazi se po jedna skulptura anđela koji su prikazani kao da i sami sviraju. Kućišta s prednje strane sadrže cijevi koje su piramidalno postavljene tako da su najniže na krajevima, a najviša u sredini. Iznad cijevi, prateći njihovu liniju, postavljeni su pozlaćeni rezbareni ornamenti *rocaille* oblika čineći gotovo čipkastu strukturu.

Slika 28. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, kućište orgulja i dio ograde pjevališta

Kolorit korišten na orguljama u skladu je s ostatkom interijera te su korišteni tamniji zemljani tonovi zelene, smeđe i žute. Ta kombinacija boja posebno je korištena na prednjem kućištu orgulja, arhitektonski uključenim u ogradu kora, kako bi se moguce dobio dojam korištenja mramora. Prednje kućište također se sastoji od tri volumena i tri kompleta cijevi, od kojih je središnji najmanji. Bočni volumeni ponovno završavaju vijencem, no ovaj put središnji dio vijenca konveksan je i čini dio polustupca. Također, na bočnim dijelovima prednjeg kućišta nalaze se i pozlaćeni ukrasi u obliku češera.

Baš kao i opisane skulpture anđela *putta*, freske uz i iznad orgulja tematikom prikaza prate temu glazbe. Same orgulje popraćene su i likovno, odnosno oslici tematski nadopunjuju zadanu temu glazbe te dočaravaju svrhu pjevališta.

4. Zaključak

Crkva Majke Božje Snježne, kao spomenik iznimnog značaja, zauzima posebno mjesto u povijesti i životu župe u Kutini. Također predstavlja jedno od ključnih središta okupljanja vjernika te čuva identitet i duhovnost toga kraja. Simbol je i kulturnog i povijesnog identiteta Moslavine te baština od značaja za cjelovitu povijest umjetnosti Hrvatske.

U radu je iznesen pregled dosadašnjih saznanja o opremi crkve i umjetnicima koji su sudjelovali u njezinu opremanju, te su djela opisana s oblikovnoga i ikonografskoga aspekta. Rad donosi i kratki povijesni pregled grada Kutine i Moslavine te ističe važnije utjecaje koji su oblikovali ovaj kraj. Osim toga, iznesen je i povijesni pregled same župe te su navedeni glavni događaji u izgradnji crkve Majke Božje Snježne. Opisano je i porijeklo titulara crkve. Ukratko je opisana i vanjšina crkve te istaknuta važnost crkvi s cinktorom. Iznesen je pregledni opis bogatog interijera crkve, odnosno njezinih zidnih i štafelajnih slika. Osobita pozornost posvećena je kiparskoj opremi crkve pri čemu su obrađeni i analizirani elementi poput orgulja, ispovjedaonica, bočnih oltara u brodu crkve te propovjedaonica i glavni oltar.

Ovim radom nastojalo se istaknuti kompletni skulpturalni inventar baroknoga razdoblja kutinske crkve i potaknuti na njegovo daljnje istraživanje i prepoznavanje, a posebice monumentalnog glavnog oltara Josipa Weinachta te značajne propovjedaonice Franje Antuna Strauba.

5. Literatura

Badurina, Anđelko (ur.), *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, 2006.

Baričević, Doris, »Josephus Weinacht, sculptor Zagrabiensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za likovne umjetnosti*, sv. 8, 1978., str. 73-94.

Baričević, Doris, »Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj«, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35/36, 1992./1993., str. 193-218.

Baričević, Doris, »Unutarnje uređenje župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini i kapela na Gojlu«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 429-435.

Bobovec, Ana, »Tragom arheoloških nalazišta Moslavine«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 63-85.

Baričević, Doris, »Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske«, u: *Hrvatska i Europa: kultura, znanost i umjetnost. Svezak III. Barok i prosvjetiteljstvo (XVII. i XVIII. stoljeće)*, ur. Ivan Golub, Zagreb: Školska knjiga, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2003., str. 619-635.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Školska knjiga, Institut za povijest umjetnosti, 2008.

Bedić, Marko, »Kutina – najveće mjesto srednjovjekovne župe Garešnica«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 86-93.

Cross, Frank Leslie, Elizabeth A. Livingstone (ur.), *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, London, New York: Oxford University Press, 1974.

Cvetnić, Sanja, *Ikonografija nakon Tridentskoga sabora i hrvatska likovna baština*, Zagreb: FF-press, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2020. [2007].

Dragić, Marko, »Štovanje Gospe Snježne u hrvatskoj kulturnoj baštini«, u: *Od Pavlimira do riči šokačke. Zbornik Ljiljane Kolenić*, ur. Silvija Ćurak, Vera Blažević Krezić, Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2021. str. 543-563.

Horvat, Anđela, »Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj«, u: Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Kruno Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, Odjel za povijest umjetnosti Centra za povijesne znanosti, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1982., str. 1-381.

Horvat, Anđela, »Barok u Hrvatskoj«, u: Marjana Lipoglavšek, Sergej Vrišer, Nace Šumi, Anđela Horvat, Dejan Medaković, *Barok (Umjetnost na tlu Jugoslavije)*, Beograd, Zagreb, Mostar: Jugoslavija, Spekatar, Prva književna komuna, 1985., str. 42-59, 81-82, 125-156

Horvat-Levaj, Katarina, *Barokna arhitektura*, Zagreb: Naklada Ljevak, 2015.

Karač, Vanda, »Pregled urbanog razvoja i arhitektonske baštine Kutine«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 398-428.

Karaman, Ljubo, *Problemi periferijske umjetnosti. O djelovanju domaće sredine u umjetnosti hrvatskih krajeva*, II. izdanje, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2001. [1963.]

Kruhek, Milan, »Srednjovjekovni utvrđeni gradovi i posjedi u Moslavini«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 93-124.

Kukuljević Sakcinski, Ivan, *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb: Knjižara Jugoslavenske Akademije, 1891.

Lamberty, Manetta, *The Woman in Orbit : Mary's Feasts Every Day Everywhere*, Chicago: Lamberty Co., 1966.

Lukinović, Andrija, »Kutina – župa i župna crkva«, u: *Kutina: sakralni kulturno-povijesni vodič*, ur. Andrija Lukinović, Zagreb: Glas Koncila, Rkt župa Kutina, 2012., str. 1-12.

Mažuran, Ive, »Kutina i okolica u XVIII. stoljeću«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str.

Mirković, Marija, »Barokna sakralna ikonografija na području Zagrebačke biskupije«, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 18, 1994., str. 129-151.

Mirković, Marija, »Zidne i svodne slike u crkvi Marije Snježne u Kutini«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 436-451.

Mirković, Marija, »Likovna propovijed u baroku na primjeru dviju crkava Marije Snježne«, u: *Marija u propovijedima hrvatskih katoličkih obnovitelja*, ur. Vlado Košić, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2004., str. 225-244.

Mitar, Lucija, *Zidno i svodno slikarstvo u župnoj crkvi Majke Božje Snježne*, diplomski rad, Osijek: Akademija za umjetnost i kulturu, 2018.

Nestić, Jasmina, »Auxilium in tribulatione – ikonografija dobre smrti na primjeru slike iz župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini«, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44, 2020. str. 57-72.

Oremović, Krešimir, »Ikonografski program zidnih slika u kutinskoj župnoj crkvi Sv. Marije Snježne«, u: *Zbornik Moslavine IV*, gl. ur. Slavica Moslavac, Kutina: Muzej Moslavine, 1998., str. 64-71.

Ožanić, Martina, Martina Wolff Zubović, »Franz Anton Straub«, u: *Tracing the Art of the Straub Family*, ur. Matej Klemenčič, Katra Meke, Ksenija Škarić, Ljubljana: Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, 2019., str. 92-95, 238 (kat. 9).

Pasarić, Dragutin, »Od „preokreta“ do demokracije (1945. – 1990.)«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str.

Puhmajer, Petar i Vedran Linke, »Cinktor župne crkve u Ludbregu«, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 50, 2007, str. 105-118.

Repanić-Braun, Mirjana, »Stilska obilježja i tematika štafelajnih slika u crkvi majke Božje Snježne u Kutini«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 452-460.

Repanić-Braun, Mirjana, »Zidne slike«, u: *Kutina: sakralni kulturno-povijesni vodič*, ur. Andrija Lukinović, Zagreb: Glas Koncila, 2012., str. 21-31.

Repanić-Braun, Mirjana, »Prilog poznavanju slikanih prikaza Blažene Djevice Marije u Kutini i Kloštar Ivaniću«, u: *Štovanje Bogorodice na području Sisačke biskupije. Zbornik radova Mariološko-marijanskog simpozija povodom šeste obljetnice ponovne uspostave Sisačke biskupije*, ur. Valerija Nedjeljka Kovač, Zagreb: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Kršćanska sadašnjost, 2017., str. 345-364.

Roschini, Gabriele M., »Maria, santissima. VI. Il culto nel occidente«, u: *Bibliotheca Sanctorum. Enciclopedia dei santi*, 8, Roma: Città nuova, 1967., str. 889-932.

Szabo, Agneza, »Kutina u doba hrvatskog narodnog preporoda i prvih desetljeća modernizacije«, u: *Kutina. Povijesno-kulturni pregled s identitetom današnjice*, ur. Dragutin Pasarić, Kutina: Matica Hrvatska, 2002., str. 147-171.

Szabo, Gjuro, *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb: Matica Hrvatska, 1920.

Arhivski izvori:

Arhiv župe Blažene Djevice Marije u Kutini, *Župna spomenica*

Arhiv župe Blažene Djevice Marije u Kutini, *Imovnik župe*

6. Popis internetskih izvora:

»Sisak«, u: Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/sisak> (pregledano 14. 7. 2025.)

»Sisačka biskupija«, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. <https://enciklopedija.hr/clanak/sisacka-biskupija> (pregledano 15. 7. 2025.)

Sentieri Celesti – Maria più candida della neve; <https://www.associazioneilponte.com/sentieri-celesti-tra-fede-e-arte/sentieri-celesti-maria-piu-candida-della-neve/> (pregledano 14. 7. 2025.)

Župa BDM Snježne – Kutina; <https://marija-snjezna-kutina.hr/obavijesti-06-10-2018/> (pregledano 28. 8. 2025.)

Tridentski koncil; <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tridentski-koncil> (pregledano 15. 9. 2025.)

Pavlini samostan Blažene Djevice Marije na Moslavačkoj gori; <https://www.hrz.hr/index.php/djelatnosti/konzerviranje-restauriranje/kopnena-arheologija/1054-pavlini-samostan-blaene-djevice-marije-kod-mikleuke> (pregledano 15. 7. 2025.)

7. Popis slikovnih priloga

1. Masolino da Panicale, *Ocrtavanje temelja bazilike Svete Marije Velike*, 1423./29., tempera i pozlata na dasci, Napulj, Museo nazionale di Capodimonte (izvor: <https://www.adoratrici.it/bellezza/storie-mariane-e-simboli/la-madonna-della-neve>)
2. Neznani slikar, *Legenda o Gospi Snježnoj*, 1701., ulje na platnu, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)
3. Tlocrt crkve Majke Božje Snježne u Kutini (izvor: *Kutina: sakralni kulturno-povijesni vodič*, Glas Koncila, Zagreb, 2012.)
4. Južno pročelje crkve Majke Božje Snježne u Kutini (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)
5. Pogled na svetište crkve Majke Božje Snježne u Kutini (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)

6. Sjeverno pročelje crkve Majke Božje Snježne u Kutini (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)
7. Pogled na crkvu Majke Božje Snježne u Kutini s cinktorom (izvor: <https://marija-snjezna-kutina.hr/>)
8. Trijem cinktora crkva Majke Božje Snježne u Kutini (izvor: <https://experiences.moslavina.travel/hr/products/zupna-crkva-svete-marije-snjezne>)
9. Kapelica sv. Franje Ksaverskog u sklopu cinktora crkve Majke Božje Snježne u Kutini (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)
10. Kapelica sv. Franje Ksaverskog u sklopu cinktora crkve Majke Božje Snježne u Kutini (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)
11. Kapelica sv. Florijana u sklopu cinktora crkve Majke Božje Snježne u Kutini (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)
12. Kapelica Gospe Lurdske u sklopu cinktora crkve Majke Božje Snježne u Kutini (foto: Petra Bilobrk, kolovoz 2025.)
13. Joseph Görner i suradnici, zidni oslik, 1779., Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
14. Detalj svodnoga oslika, Župnik Pozojević i grof Erdődy te okupljeni narod ispred novosagrađene crkve (izvor: <https://marija-snjezna-kutina.hr/>)
15. Neznani slikar, *Auxilium in tribulatione*, prije 1780., ulje na platnu, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (izvor: Jasmina Nestić, »Auxilium in tribulatione – ikonografija dobre smrti na primjeru slike iz župne crkve Majke Božje Snježne u Kutini«, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44, 2020. str. 57-72)
16. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, svod broda, dijela trijumfalnog luka i apside (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
17. Josip Weinacht, glavni oltar, 1746., drvo, polikromirano, pozlačeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
18. Josip Weinacht, glavni oltar (detalj sa skupinom Presvetoga Trojstva), 1746., drvo, polikromirano, pozlačeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
19. Neznani kipar, oltar Trpećeg Krista, 1770-te, drvo, polikromirano, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
20. Neznani kipar, oltar sv. Petra, 1770-te, drvo, polikromirano, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)

21. Franjo Antun Straub, propovjedaonica, 1761., drvo, polikromirano, pozlačeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
22. Franjo Antun Straub, propovjedaonica (detalj sa skulpturama evanđelista), 1761., drvo, polikromirano, pozlačeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
23. Franjo Antun Straub, propovjedaonica (detalj sa skulpturama evanđelista), 1761., drvo, polikromirano, pozlačeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
24. Franjo Antun Straub, propovjedaonica (detalj baldahina sa skupinom Preobraženja), 1761., drvo, polikromirano, pozlačeno, Kutina, crkva Majke Božje Snježne (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
25. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, ispovjedaonica s lijeve strane broda, 1767. (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
26. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, ispovjedaonica s desne strane broda, 1767. (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
27. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, orgulje, 1777. (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)
28. Kutina, crkva Majke Božje Snježne, kućište orgulja i dio ograde pjevališta (foto: Petra Bilobrk, veljača 2025.)

8. Summary

This thesis explores, analyzes, and presents the sculptural furnishings of the Church of Our Lady of the Snow in Kutina. The first part of the paper provides the historical context of the town of Kutina and the parish of the Blessed Virgin Mary in Kutina, including a discussion of the title "Our Lady of the Snow." The thesis then describes the church itself and the surrounding cemetery wall (cincture). The frescoes and easel paintings that adorn the church are also briefly discussed. Among the sculptural furnishings, detailed descriptions are given of the organ, the side altars of the Suffering Christ and St. Peter, the confessionals, the pulpit by Franz Anton Straub, and the church's main altar by Joseph Weinacht.

Keywords: sculptural furnishings, Joseph Weinacht, Franz Anton Straub, Kutina, Moslavina, Our Lady of the Snow